

Percepcija suicida kao društvenog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima

Brajković, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:123467>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. 7/NOVD/2019

Percepcija suicida kao društvenog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima

Marija Brajković, 0547/336D

Koprivnica, rujan 2019. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Diplomski rad br. 7/NOVD/2019

Percepcija suicida kao društvenog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima

Studentica

Marija Brajković, 0547/336D

Mentorica

izv. prof. dr. sc. Iva Rosanda Žigo

Koprivnica, rujan 2019. godine

S. J. Žigo

Sveučilište Sjever
Sveučilišni centar Koprivnica
Trg dr. Žarka Dolinara 1, HR-48000 Koprivnica

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Marija Brajković	MATIČNI BROJ	0547/336D
DATUM		KOLEGIJ	Psihologija medija
NASLOV RADA	Percepcija suicida kao društvenog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU The perception of a suicide as a social phenomenon in print and electronic media

MENTOR Iva Rosanda Žigo ZVANJE izv. prof. dr. sc.

ČLANOVI POVJERENSTVA	
1.	doc. dr. sc. Gordana Tkalec
2.	doc. dr. sc. Nikša Sviličić
3.	izv. prof. dr. sc. Iva Rosanda Žigo
4.	doc. dr. sc. Željko Krušelj
5.	

VZ
KC

MMI

Zadatak diplomskog rada

BROJ 7_NOVD_2019

OPIS

Ovim diplomskim radom problematizira se pitanje zastupljenosti teme suicida u različitim medijima, kao i načini izvještavanja o suicidu. Suvremeno je doba, pojavom i većom zastupljenošću internetskih portala, novinarima pružilo više slobode. Rad se bavi proučavanjem tog fenomena u biografijama poznatih samoubojica i književnim djelima koja sadrže motive suicida. Istražuje se zastupljenost spomenutog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima, koja su potkrepljena konkretnim primjerima. Nastoji se pokazati kako mediji na zabrinjavajući način pišu o samoubojstvima, te se zaključuje kako novinarska struka svakako treba bolju i efikasniju kontrolu.

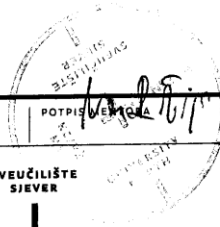
U radu će se:

1. predstaviti tema suicida u kontekstu discipline psihologija medija
2. analizirati zastupljenost teme suicida u nacionalnim medijima
3. kritički preispitati pitanje etičnosti u izvještavanju o temi suicida u nacionalnim medijima
4. ukazati na primjere dobre prakse

ZADATAK URUČEN

S. J. Žigo

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Diplomski rad na temu *Percepcija suicida kao društvenog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima* bavi se problematikom fenomena suicida u medijima. Zbog boljeg razumijevanja pojma suicida, autorica naglašava podrijetlo samog naziva fenomena, iznosi povijesni kontekst njegova razvoja. Utjecajem religije na samu percepciju suicida pokušava se razjasniti oštar stav vjere prema izvršenju takvoga čina, što dovodi do poglavlja u kojem se iznose mogući motivi, utjecaji i načini na koje pojedinci žele ili izvršavaju suicid.

Nadalje, biografije poznatih ličnosti koje su si oduzele život uvode fenomen suicida u svijet medija. Kroz biografije zastupljene na internetskim stranicama i portalima, autorica doznaje i ukazuje na slobodnije prenošenje detalja izvršenja samoubojstava, negoli je to u stručnim knjigama. Kao što je i sam naslov poglavlja, tema suicida u književnosti čitatelja uvodi u sveprisutni problem poznat pod nazivom *Wertherov efekt*.

Propitkivanjem i proučavanjem Kodeksa novinarskog društva i same Etike novinarstva, želi se uvidjeti na koje načine valja izvještavati o ovoj osjetljivoj temi. Autorica ovog diplomskog rada istraživanjem zastupljenosti vijesti o samoubojstvima u *online* i tiskanim medijima želi ukazati na važnost pridržavanja načela i zakona, koje su, s razlogom, dodijelili teoretičari medija i pravna struka.

Sažetak

Ovim diplomskim radom problematizira se pitanje zastupljenosti teme suicida u različitim medijima, kao i načini izvještavanja o suicidu. Suvremeno je doba, pojavom i većom zastupljenošću internetskih portala, novinarima pružilo više slobode. Rad se bavi proučavanjem tog fenomena u biografijama poznatih samoubojica i književnim djelima koja sadrže motive suicida. Istražuje se zastupljenost spomenutog fenomena u tiskanim i elektroničkim medijima, koja su potkrepljena konkretnim primjerima. Nastoji se pokazati kako mediji na zabrinjavajući način pišu o samoubojstvima, te se zaključuje kako novinarska struka svakako treba bolju i efikasniju kontrolu.

Ključne riječi: načini izvještavanja, suicid, samoubojica, tiskani i elektronički mediji, kontrola

Summary

With this master's thesis the question of representation of the theme suicide in various media is being polemicized, as well as the ways of reporting about suicide. This is a modern age, and with the appearance and greater representation of the internet portals, the journalists gained more freedom. The thesis focuses on studying this phenomenon in biographies of famous suicides and in literary works that contain the motives of suicide. The representation of the mentioned phenomenon is investigated in print and electronic media, and is confirmed with the concrete examples. It tries to show how the media in a troublesome way write about suicides, and the conclusion is made that journalistic profession definitely needs better and more efficient control.

Key words: ways of reporting, suicide, suicides, printed and electronic media, control

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Utjecaj religije na percepciju suicida u povijesnom kontekstu	2
3. Tumačenje suicida iz psihologijske perspektive	5
4. Percepcija suicida u biografijama poznatih ličnosti	9
5. Tema suicida u književnosti.....	13
6. Uloga novinara: što etika ima za reći o ulozi novinara prilikom izvještavanja o smrti i samoubojstvima?.....	16
6.1. Savjeti za novinare: kako izvještavati o samoubojstvima?	19
7. Tema suicida u online medijima	20
7.1. Primjeri izvještaja o samoubojstvima u online medijima	22
8. Tema suicida u tiskanim medijima	27
8.1. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2009. godinu .28	
8.2. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2010. godinu .33	
8.3. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2011. godinu .35	
8.4. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2012. godinu .39	
8.5. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2013. godinu .43	
8.6. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2014. godinu .45	
8.7. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2015. godinu .47	
9. Zaključak.....	48
10. Literatura.....	50
11. Popis slika	53

1. Uvod

Smrt, koja je u Anićeve Rječniku hrvatskoga jezika jednostavno opisana kao „*konačan prestanak životnih funkcija organizma i takvo stanje organizma; prestanak života*“ (Anić 2003:1439), nije nimalo jednostavna. Bila ona prirodna ili nasilna, sama po sebi postavlja mnoga životna pitanja. Njome se bave mnoge discipline, ponajprije sociologija i psihologija s kojima se smrt isprepliće u različitim segmentima: obiteljskim, osobnim, religijskim, etičkim, ekonomskim, političkim i sl.¹

Smrt, za većinu ljudi, označava nešto što je nedorečeno, neobjašnjeno, nešto što nije protumačeno; jer zašto bismo morali umrijeti? Kako je do toga došlo? Uz biološka objašnjenja kako svaki čovjek ima svoj „rok trajanja“ i činjenice kako čim se rodimo podliježemo procesu starenja, o smrti, prije svega, govore svete knjige na kojima su utemeljene glavne svjetske religije. Neke od teorija postanka religija počivaju na tumačenjima prema kojima su same religije velikim dijelom i nastale zbog ljudske potrebe da objasne smrtnost.

Naša civilizacija počiva na židovskoj, a kasnije i na kršćanskoj tradiciji, koja u svojoj biblijskoj Knjizi postanka objašnjava i razlog ljudske smrtnosti.

„*Jahve, Bog, uzme čovjeka i postavi ga u Edenski vrt da ga obrađuje i čuva. Jahve, Bog, zapovjedi čovjeku: „Sa svakoga stabla u vrtu slobodno jedi, ali sa stabla spoznajе dobra i zla da nisi jео! U onaj dan u koji s njega okusiš, zacijelo ćeš umrijeti!*“ (Biblija, Knjiga postanka, 2009:2)

Priča o Adamu i Evi zasigurno je svima dobro poznata pa ne treba posebno naglašavati kako je Eva, na nagovor zmije, ipak ubrala i s Adamom podijelila zabranjeni plod sa stabla spoznajе dobra i zla.

„...*U znoju lica svoga kruh svoj ćeš jesti dokle se u zemlju ne vratiš: ta iz zemlje si bio – prah si, u prah ćeš se i vratiti*“ (Biblija, Knjiga postanka, 2009:3).

Oni koji prihvaćaju Bibliju i njezine priče, uzrok smrti objašnjavaju upravo ovim primjerom. Ipak, *kraj života* za sobom otvara pitanje *života poslije smrti*, u koji vjeruju gotovo sve religije. I naravno, sam se po sebi javlja strah od smrti jer doista ne znamo je li smrt kraj našega

¹ https://www.hrstud.unizg.hr/download/repository/001_Predstavljanje_kolegija_Soc_umiranja_i_smrti_-_Uvodno_predavanje.docx (pristupljeno - 08. svibnja 2019.)

postojanja. Bilo kako bilo, smrt je nešto što je stvarno, nešto što se događa i nešto što će se dogoditi svakome od nas.

Stoga i samo novinarstvo, koje je u Anićeve Rječniku hrvatskoga jezika opisano kao „*sredstvo masovne komunikacije putem novina, žurnalistika*“ (Anić, 1993:638), komunicira o smrti. Nisu samo mnogobrojni članci na internetskim stranicama ili osmrtnice na posljednjim stranicama novina, svjedoci kako je smrt temeljni dio života svakog živog bića, već medijima komunikacija o smrti nije nimalo laka jer o njoj moraju komunicirati s posebnom dozom opreza. Ne čudi što je tomu tako jer novinarima nije uvijek jednostavno iznositi grube činjenice o nesretnim događajima. Štoviše, mnogo je teže izvještavati o smrti koja je bila odluka preminule osobe. Nije iznenađujuće što je i danas samoubojstvo, na neki način, tabu tema. Je li tomu razlog što objavama tog čina ili pričom o istom može dovesti do kopiranja istog, ili pak prilikom razgovora o samoubojstvima naprosto preispitujemo vrijednost vlastita života? Teško je reći, ali ovaj će se diplomski rad baviti upravo pitanjem komunikacije medija s publikom na temu smrti, odnosno samoubojstava.

Ovim će se radom pokušati doći do odgovora na pitanja; prenose li mediji teme o samoubojstvima na valjan i ispravan način; je li doista moguće takve, osjetljive teme prenositi objektivno? Radom se, kroz niz primjera iz elektroničkih i tiskanih medija, ali i mišljenja teoretičara i znanstvenika, pokušava doći do odgovora na postavljena pitanja. Ovaj se rad želi uklopiti u promišljanja o ovoj temi koja nudi psihologija medija. Naime, manje je poznato kako je problematika suicida značajno i poticajno istraživačko mjesto u kontekstu suvremenih teorija medija. Napomenimo kako je psihologija medija disciplina koja prožima nekoliko područja znanosti, a psihologiju i komunikacijske znanosti kao temeljne discipline. Zanimljivo je kako je upravo ova mlada disciplina otvorila neke nove spoznaje u kontekstu teorije medija te daje veliki doprinos suvremenim istraživanjima na ovom području.

2. Utjecaj religije na percepciju suicida u povijesnom kontekstu

Kao što se kroz povijest na većinu fenomena, primjerice smrt, život nakon smrti, vjerovanja u božanstva, religije i slično, gledalo na različite načine, tako se i samoubojstvo različito tumačilo i shvaćalo. Samoubojstvo kao fenomen koji, prije svega, označava radnju kojom jedna osoba svojom voljom, svjesnom odlukom i željom, planski i namjerno sama sebe usmrćuje (Stanić: 1999:15), u pojedinim dijelovima svijeta ima dvojako značenje: s jedne strane na njega se gleda vrlo negativno i popraćen je osudama, dok ga s druge strane određene zajednice slave i

podržavaju. Pogled na samoubojstvo zanimljiv je u pojedinim plemenskim zajednicama, koje su ga promatrale i tumačile na različite načine; jedni su samoubojstvo oštro kritizirali, dok su ga drugi slavili. Tako su, primjerice, Eskimi smatrali samoubojstva starih, neproduktivnih osoba moralnom obvezom i dužnošću, dok je u Egiptu postojao kult samoubojstava, gdje se o istom učilo, a njega se podržavalo i filozofski sankcioniralo. Primjerice, u današnjem Marseilleu postojao je tzv. državni otrov koji se čuvao i dijelio onima koji su dobili dopuštenje za počinjenjem samoubojstva od države. U nekim indijanskim plemenima prirodno je bilo da žena nakon smrti djeteta počini samoubojstvo, vješanjem na granu drveta. Zanimljivo je kako je u nekim primitivnim plemenima samoubojstvo gotovo nepoznato.²

Na istoku se, sve do najnovijeg doba, samoubojstvo održavalo kao institucionalizirani čin s ceremonijalnim oblikom, a to je posebno naglašeno bilo u Japanu. Samoubojstvo je smatrano svetim činom, zbog časti ili političkih protesta. Riječ je o harakiriju (jap. *hara* (utroba) i *kiri* (rezanje), taj čin je za japanski viteški red označavao počastan način smrti (Stanić, 1999:19). U suvremenom smo pak svijetu svjedoci veličanja samoubojstva kao čina od strane islamskih fundamentalista i terorista. Velik broj terorističkih napada islamski su borci poduzeli vjerujući u „sveto samoubojstvo“. Naša je zapadna kultura zgrožena i uplašena pred tolikim brojem bombaša samoubojica, koji su u svakom trenutku spremni položiti svoj život u ime njihovog svetog rata, odnosno džihada.

U našem zapadnom svijetu kršćanska dogma suicid tretira kao smrti grijeh, ali nije tomu uvijek bilo tako. Katolička crkva o samoubojstvu nije mnogo progovarala, ono je uvijek bilo tabu tema. Stav o samoubojstvu nitko nije iznosio ni u Starom ni u Novom zavjetu, „tek je Augustin postavio barijeru takvom ponašanju kada je u svom djelu „*De Civitate Dei*“ (oko 420.) osudio samoubojstvo, a samoubojicu izjednačio s ubojicom“ (Stanić, 1999:20). Odnosno, kršćanstvo se samoubojstvu usprotivilo tek od sv. Augustina i njegova djela, pa se tako samoubojstvo od tada smatra svetogrđem, zločinom – samoubojica postaje jednak ubojici, jer „*podizanjem ruke na sebe diže je i na samu Božju milost*“ (Stanić, 1999:20).

Samoubojstvo i jest ubojstvo: (samo)ubojstvo. Zašto je ono grijeh, najbolje svjedoči peta od deset Božjih zapovjedi: „*Ne ubij!*“, koja, kako objašnjavaju karlovački franjevci³, govori kako

² <https://repositorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1737/datastream/PDF/view> (pristupljeno - 30. srpnja 2019.

³ Internetska stranica karlovačkih franjevaca, naziva *Franjevci Karlovac*, stranica je iznenađujućeg suvremenog karaktera. Franjevci, uz župne obavijesti, objavljuju i članke u kojima pokušavaju razjasniti neke od vjerskih problematika. Jedan od članaka nosi naslov: *10 Božjih zapovjedi*, a u njemu, između ostalog, progovaraju o samoubojstvu. (<https://franjevci-karlovac.hr/10-bozjih-zapovijedi/>)

bismo trebali poštovati i čuvati vlastiti, ali i život drugih ljudi. Jednostavnije rečeno, nikome nije dopušteno namjerno oduzeti život. Tako se, u jedne od grubih oblika kršenja pete Božje zapovjedi, uz pobačaj, eutanaziju, rat, naoružavanje, mučenja i sl., ubraja i samoubojstvo.⁴ Stoga ne čudi što su, sve do 1983. godine, osobe koje su počinile samoubojstvo, sahranjene van groblja (i u Platonovo su doba samoubojice morale biti pokopane daleko od ostalih) i bez obreda. Samoubojice su bili izopćeni iz Crkve, a posljedica toga bila je zabrana ukopa na posvećenom mjestu (1999:20). Ipak, neki narodi smatrali su samoubojstvo poželjnim i hrabrim činom pa su, samim time, samoubojice imale vrlo svečane ispraćaje. Islam se slaže s kršćanstvom, pa samoubojstvo uvrštava među najteže grijeha i zabranjuje ga.⁵

Svoj život nisu cijenili stari Germani, a tomu svjedoče običaji da si starije osobe oduzimaju život, a najčešći razlog tomu bio je strah od zarobljenštva. I Slaveni su imali običaj koji je nalagao da si svi stari i nemoćni ljudi oduzimaju život, upravo zbog njihove nesposobnosti za rad, a nerijetko su ih i ubijali. Moglo bi se reći kako je u povijesti, zbog opstanka samog plemena ili naroda, bila vrlo važna borba za preživljavanjem, pa su, oni koji su htjeli živjeti i koji su bili sposobni za rad, bili primorani „riješiti se“ onih koji više nisu bili u mogućnosti pribavljati hranu. Česti su slučajevi u kojima su žene činile samoubojstva za svojim muževima, a nerijetko su isto činili i sluge za svojim gospodarima. Samoubojstva zbog ljubavi, ljubomore, neželjene trudnoće, gubitka djeteta i slični primjeri bili su, a i danas su, jedni od glavnih razloga zašto ljudi više ne žele živjeti. U Antičkom je gradu Miletu, u povijesti bila poznata zakonska zabrana izvršenja samoubojstava, zbog izražene zastupljenosti. Tako je kazna za žene koje su počinile samoubojstvo, bila naga izloženost na trgu. Aljaska i Madagaskar u svoj vjerski ceremonijal uvrštavali su postupak u kojem žene na sahrani supruga počine samoubojstvo. Kao što je i ranije spomenuto, tijela samoubojica morala su se sahraniti izvan groblja ili na posebnom mjestu za samoubojice, a taj posao obavljao bi grobar; Zakon je to Josifa II iz 1787. godine.⁶

Istraživanjem je, 1923. godine, zaključeno kako u nekim neeuropskim civilizacijama, odnosno u civilizaciji Lango naroda u Africi, samoubojstvo bliske osobe ne izaziva stanje žalovanja, kakvo je zastupljeno u našoj civilizaciji. Razlog tomu je što Lango narod smatra kako je žalovanje suvišno, obzirom da je osoba koja je počinila samoubojstvo željela napustiti ovaj svijet. Očito je da je u njihovom poimanju važnije poštivati volju pojedinca nego vlastite želje, pa čak kada se radi i o samoubojstvu. U nas izvršenje samoubojstva bliske, ali i osobe s kojom

⁴ <https://franjevci-karlovac.hr/10-bozjih-zapovijedi/> (pristupljeno - 30. srpnja 2019.)

⁵ <https://repositorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1737/datastream/PDF/view> (pristupljeno – 30. srpnja 2019.)

⁶ Isto

nismo u srodstvu, ponekad izaziva i viši stupanj žalovanja, upravo zbog preispitivanja razloga počinjenja samoubojstva, načina na koji smo, možda, samoubojstvo mogli zaustaviti ili pokušati spriječiti, nerijetko osobe osjećaju stid – upravo iz nemogućnosti da „vrate vrijeme“ i pomognu osobi koja je počinila samoubojstvo, a stid je osobito zastupljen u obitelji samoubojice. No, ponajprije u našoj civilizaciji vlada strah za osobu koja je počinila samoubojstvo.

Kao što je i ranije navedeno, i kršćanstvo i islam na isti način tretiraju samoubojstvo – smatraju ga velikim grijehom. Vođeni mišlju kako je samoubojstvo grijeh, u narodu su prisutne osude i predrasude, temeljene na pretpostavci da preminuli neće dospjeti na onaj svijet, ali i da činom samoubojstva pokazuju temeljno nepoštovanje prema Bogu i njegovim zapovijedima. Svakodnevno možemo naići na osuđujuće razgovore o preminulima, a takav stav nerijetko možemo pronaći i u medijima. „*Religija nije nikakav zaštitni faktor koji bi štiti od samoubojstva*“⁷, zaključeno je još 1975. godine na II. simpoziju suicidologa o samoubojstvu, od strane liječnika i psihologa. Tomu smo i sami svjedoci, obzirom na zastupljenost samoubojstava. Kako tvrde liječnici, naš svijet nije dovoljno religiozan u pravom smislu te riječi, ili ga, pak, religija naprosto ne štiti od samoubojstva. Čini se da religijske zapovijedi, koje se temelje na strahu od kazne i društvene osude, nisu dovoljne da bi došlo do nestanka ove, očito svima, neugodne društvene pojave. Valja razmisliti o nekim učinkovitijim metodama sprečavanja ove pojave. Suvremenom čovjeku očito je potreban neki humaniji pristup, koji podrazumijeva edukaciju, prihvaćanje, bolju psihološku podršku ljudima u svim društvenim slojevima i životnim dobima.

3. Tumačenje suicida iz psihologijske perspektive

Samoubojstvo u Anićevo je Rječniku hrvatskoga jezika opisano kao „oduzimanje života samome sebi; suicid“ (Anić, 2003:1371). Suicid kao pojam potječe iz 17. stoljeća kada je engleski pisac Thomas Browne u svome djelu *Religio Medici*, po prvi puta upotrijebio upravo taj latinski neologizam (Mindoljević-Drakulić, 2013:13). Dakle, suicid svoj naziv duguje latinskim riječima *sui* (sebe) i *cidium* (ubiti), odnosno *ubiti sebe*. To je autoagresivni čin, koji ima fatalan ishod. Najčešće se povezuje s psihičkim poremećajima, ali to može biti i autonomna odluka osobe, koja naprosto ne može prihvatiti nepodnošljive situacije i nesklad s njezinim

⁷ <https://hrcak.srce.hr/file/56457> (pristupljeno - 30. srpnja 2019.)

sustavom vrijednosti. „*To je čin u kojem se težnja za smrću, isprepliće s pozivom u pomoć, za životom, upućenom okolini.*“⁸

Lako je opisati što je to samoubojstvo, ali ga je nešto teže protumačiti i pronaći razloge njegova počinjenja. Kada čujemo da si je neka osoba oduzela život, prvo što se pitamo je: zašto? Zasiurno to nije učinjeno iz dosade. Svako ponašanje ima svoj korijen i valjane razloge za počinjenjem, tako je i sa samoubojstvom.

„*Nitko se ne ubija sam, ukoliko prije nije poželio ubiti nekoga drugog, prema kome ima određeni emocionalni odnos*“ – Stekelova⁹ je teza s konferencije o samoubojstvima u bečkom psihoanalitičkom društvu, koja je održana 1910. godine, a ona je bila osnova za daljnje psihoanalitičke rasprave o samoubojstvima. Freud samoubojstvo opisuje kao destruktivan nagon, koji se objašnjava biološki određenom sklonosti ka samouništenju. Njegova se teorija objašnjava kao rezultat poistovjećivanja ega s uključenim voljenim objektom koji je izgubljen ili napušten (Marčinko i suradnici, 2011:19).

Različite poglede na samoubojstvo, dr. Hudolin podijelio je u četiri faze:

1. moralno vrednovanje samoubojstva,
2. traženje biološkog supstrata samoubilačkog ponašanja,
3. pokušaj sociološkog tumačenja suicidalnosti i
4. klinički i psihodinamski smjer u suicidologiji (Stanić, 1999: 23).

Platon je u svom djelu *Phaidon* prenio Sokratov stav o samoubojstvu: „*Čovjek je u životu kao na straži i svoje mjesto ne smije napustiti sve dok ne bude opozvan*“ (Stanić: 1999: 23). Što bi značilo, s moralističkog gledišta, kako samoubojstvo nije moralan, niti dopušten čin. Pođemo li od pretpostavke da si ljudi oduzimaju život zbog različitih fizičkih poremećaja, tjelesnih oštećenja, moždanih promjena; govorimo o biološkom tumačenju samoubilačkog ponašanja. Nerijetko se događa da sklonost samoubojstvu može biti nasljedna. U nastavku rada pokazat će se kako i jedna od poznatih ličnosti, Ernest Hemingway za svoje samoubojstvo može „zahvaliti“ nasljednim samoubilačkim sklonostima. Naime, njegov je otac počinio samoubojstvo, ali i drugi bližnji. Na internetskim stranicama možemo pronaći članke upravo na tu temu. Iako smo

⁸ https://www.cybermed.hr/clanci/suicidalno_ponasanje (pristupljeno - 20. svibnja 2019.)

⁹ **Wilhelm Stekel** bio je austrijski psihoanalitičar. Rođen je 18. ožujka 1908., a za života surađivao je s austrijskim neurologom i osnivačem psihoanalize, Sigmundom Freudom. Pred kraj života bolovao je od dijabetesa, pa je umro izvršivši samoubojstvo predoziranje inzulinom u Londonu, 25. lipnja 1940.

svjesni činjenice kako portali ne mogu biti izvorom znanstvenih informacija, zanimljivo je na ovom mjestu spomenuti kako je *24sata* 2017. godine objavilo članak naslova: *Tragična obitelj Hemingway: pet članova oduzelo si je život*. U članku saznajemo kako si je Ernestov otac oduzeo život, a nakon njega i njegova sestra i brat, a godinama kasnije i Ernestova unuka.¹⁰ „Činjenica je da ponavljanje samoubilačkih aktivnosti u pojedinim obiteljima može potencijalno djelovati na pojavu sličnih razmišljanja, tendencija, ideja i radnji kod budućih potomaka, ali nema dokaza da se sklonost samoubojstvu nasljeđuje“ (Stanić, 1999:24).

Da pokušaji samoubojstava mogu djelovati zarazno, najčešće se vidi kod mladih osoba. Neki od mogućih povoda, uzroka i motiva mladih za počinjenjem samoubojstva su isključenje iz škole, školski neuspjeh, emocionalna nezrelost, psihička rastrojenost, bolesna ljubomora, sukobi, konflikti s roditeljima, ucjenjivanja i slični primjeri (1999:66). Mladi se najčešće ne mogu i ne znaju nositi s nerazumijevanjem okoline, smatrajući da njihov život kao takav, nema smisla.

Pojedine su osobe sposobne prihvatiti probleme, krize, konflikte, a ujedno su otporne na vanjske pritiske, mogu se nositi s golemim nepravdama, nedaćama, krizama i nesrećama, ali neke se osobe ubijaju čak i zbog manjih kriza i problema, koje bi se mogle protumačiti kao banalne sitnice. Ljudi se upravo s tim „sitnicama“ ne znaju i ne mogu nositi jer im one predstavljaju nepremostive prepreke koje im predstavljaju dovoljan razlog za počinjenjem samoubojstva (1999:27). Prema Freudu, samoubojstvo je posljedica akumuliranja kriza, problema, životnih tragedija i drama, negativnih okolnosti i njihove međusobne dinamike i interakcije. Odnosno, ponašanje i motivi pojedinaca da počine samoubojstvo mogli su biti prisutni i u ranijoj mladosti, ljudi najčešće sebi oduzimaju život nakon razmišljanja o okolnostima u kojima žive: odluka za počinjenjem donesena je na raskršću mnogih faktora koji su na to utjecali, ali izvršenje samoubojstva može značiti i dugo željenu potrebu i poziv u pomoć. Čemu svjedoči izjava američke pjevačice i glumice, Judy Garland: „Bilo je vremena kad sam si htjela pokušati oduzeti život. Mislim da sam žudjela za nekom pažnjom.“¹¹

Teško je razumjeti i razmišljati o umu osobe koja počini samoubojstvo. Kada čujemo da je netko u našoj lokalnoj zajednici počinio samoubojstvo, pitamo se koliko je nečiji život morao biti loš, da bi se osoba odlučila na takav čin. Primjerice, u Bjelovaru se prije nekoliko mjeseci dogodila tragedija u kojoj je, u naletu vlaka, poginula ženska osoba. Sumnjalo se na

¹⁰ <https://www.24sata.hr/show/tragicna-obicelji-hemingway-pet-clanova-oduzelo-si-je-zivot-522432> (pristupljeno – 02. kolovoza 2019.)

¹¹ <https://www.izrekeicitati.com/kategorije/282-samoubojstvo> (pristupljeno - 20. svibnja 2019.)

samoubojstvo, a to je na koncu bilo i potvrđeno. Kako govore neprovjerene informacije, žena je počinila samoubojstvo jer je prolazila kroz postupak razvoda. Građani su ostali zgranuti, obzirom da je „iza sebe“ ostavila maloljetnu kći. Citat psihijatrice Kay Redfield Jamison¹² „nijedan put koji vodi do samoubojstva nije isti, krajnje je osoban, neshvatljiv i užasan“¹³, jasno govori kako nikako ne bismo smjeli osuđivati osobe koje su počinile samoubojstvo. Svaka osoba je jedinstvena, jedinstveno razmišlja i ima jedinstven pogled na život. Zasižno smo si svi, barem jednom u životu, postavili pitanje „čemu živjeti?“, osobito u teškim trenucima. Obzirom da su takva pitanja prirodna, osobito na životnim prekretnicama, neki se ipak ne mogu „pomiriti“ sa životnom situacijom u kojoj se nalaze. Različiti su razlozi zašto se ljudi odlučuju počiniti samoubojstvo, a različite životne situacije jedan su od povoda. Naravno, i obiteljski problemi mogu navesti osobe na samoubojstvo. Psihijatrica Jamison naglašava kako „za većinu zdravih umova ne postoji ništa što bi bilo toliko tragično da bi opravdalo samoubojstvo.“¹⁴

Brojnim je istraživanjima sociologa i psihologa zaključeno kako su muškarci češći samoubojice od žena, žene su te koje više pokušavaju počiniti samoubojstvo, a ono je najčešće neuspješno. Samoubojstva najviše pokušavaju izvršiti mlade osobe, a samoubojstvima su sklonije osobe koje žive same, koje su razvedene i one koje nemaju djece. Sociolog Durkheim¹⁵, ali i drugi stručnjaci zaključili su kako je u nekim zemljama, obzirom na područje, spol, rasu, religiju, ekonomski status i sl. faktore, opterećenost samoubojstvima veća, a u drugim manja. Isto tako, najviše se samoubojstava događa u kasno proljeće, rano ljeto, najčešće početkom tjedna i češće noću, nego danju. Dokazano je kako su samoubojstvu skloniji obrazovani, ali i oni koji žive u razvijenim zemljama (2011:25-26).

Većina se samoubojstava izvršava uobičajenim sredstvima i metodama, pa se nazivaju klasičnim samoubojstvima. Ona su u čitavom svijetu univerzalna, bez obzira na spol, rasu, vjersku ili političku pripadnost. Jedan od najčešćih načina počinjenja suicida jest vješanje. Sljedeće je trovanje, koje se najčešće izvodi gutanjem tvrdih ili tekućih otrovnih sredstava, a to su najčešće tablete. U češće oblike izvršenja samoubojstava uvrštava se i skok s visine, bilo to sa zgrade ili s pokretnog vozila (vlaka, autobusa i sl.), a nerijetki su slučajevi tijekom kojih osoba skoči pod vozeći vlak. Kada je riječ o izvršenju samoubojstva oružjem (puška ili pištolj)

¹² **Kay Redfield Jamison** rođena je 22. lipnja 1946. godine. Američka je psihologinja i spisateljica. Njezin rad baziran je na bipolarnom poremećaju, od kojeg i sama pati od rane odrasle dobi. Počasna je profesorica engleskog jezika na Sveučilištu St Andrews.

¹³ <https://wol.jw.org/hr/wol/d/r19/lp-c/102001762> (pristupljeno - 09. srpnja 2019.)

¹⁴ Isto

¹⁵ **Émile Durkheim** bio je francuski filozof, socijalni psiholog i sociolog. Rođen 1858., a umro 1917. u Parizu. Utemeljitelj je sociologije kao akademske discipline. (https://sh.wikipedia.org/wiki/%C3%89mile_Durkheim)

njima najčešće podliježu muškarci. U rijetka samoubojstva ubrajaju se ona aktiviranjem bombe, dok ona rezanjem žila spadaju među najčešća, ali i neuspjela (Stanić, 1999: 44-45).

Na pitanje zašto ljudi žele počiniti samoubojstvo, što ih nagna da taj čin na koncu i poćine, nema znanstveno utemeljenog, jednoznačnog, cjelovitog i valjanog odgovora. Razlićita tumaćenja i objašnjenja o razlozima, uzrocima, motivima i poticajima koji vode ka poćinjenju samoubojstva možemo, ali ne moramo prihvatiti. Mnogi se znanstvenici i stručnjaci bave fenomenom samoubojstva, ali gotovo je posve nemoguće doznati što je to u ljudskoj psihi i kako je posve objasniti. Citat francuskog književnika i filozofa, Alberta Camusa „*Postoji samo jedan doista ozbiljan filozofski problem – samoubojstvo*“ (Stojanović, Vesel, Striković, 1985:36), jasno govori koliko je razloge samoubojstava teško odgonetnuti.

4. Percepcija suicida u biografijama poznatih lićnosti

Pogledamo li psihologijske i ostale znanstvene činjenice spomenute u prethodnom poglavlju, nimalo ne ćudi što su neke od poznatih lićnosti poćinile samoubojstvo. U svojoj je zbirci pjesama 1950. godine, Antun Branko Šimić objavio pjesmu „*Pjesnici*“ u kojoj je jasno kazao: „*pjesnici su ćuđenje u svijetu*“, što bi se moglo protumaćiti kao dobra podloga za svjesnost o tome kako su upravo književnici i pjesnici oni koji su skloniji depresiji, a samim time i samoubojstvima. Stoga je u svijetu poznat *Sylvia Plath efekt*, koji je „*nastao na temelju istraživanja koje je pokazalo da su književnici koji pišu poeziju skloniji depresiji i samoubojstvu.*“¹⁶ *Sylvia Plath efekt* dobio je naziv po istoimenoj feministici i spisateljici romana *Stakleno zvono*, u kojemu je pisala o svojoj depresiji, a tijekom života nekoliko je puta pokušala poćinuti samoubojstvo. Na koncu je isto izvršila u svom domu, u kuhinji koju je ispunila plinom. Prilikom tog ćina, svoju je djecu zaštitila od dolaska plina u njihovu blizinu.

Zanimljiva je činjenica kako si je autorica *Ćudnovatih zgoda Šegrtu Hlapića*, ali i drugih poznatih lektirnih i svezremenskih djela, Ivana Brlić-Mažuranić također oduzela život. Njezina je obitelj taj ćin pokušavala prikriti pa se o njemu javno nije mnogo progovaralo. Život si je oduzela u zagrebaćkoj bolnici, a mediji za to što je učinila osuđuju njezinu obitelj. „*Njezina je obitelj to samoubojstvo smatrala sramotnim ćinom i pokušala ga zataškatati, no nisu ništa učinili*

¹⁶ <https://citajknjigu.com/10-velikih-knjizevnika-koji-su-pocinili-samoubojstvo/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)

kada ih je prije toga očajnički molila za pomoć.“¹⁷ Naravno, o njezinu se samoubojstvu ne piše u biografijama koje su namijenjene djeci. No, da se o njezinu samoubojstvu doista nije mnogo govorilo, svjedoče i biografije u kojima se ono također ne spominje. Tako se u knjizi Dubravke Zime, koja je pisala o životu i radu Brlić-Mažuranić (njezino ime nosi i naziv knjige) o njezinoj smrti piše: „Umrla je 21. rujna 1938. u šezdeset i četvrtoj godini života u Gotliebovu sanatoriju na Srebrnjaku u Zagrebu, i pokopana je u obiteljsku grobnicu u arkadama na Mirogoju u Zagrebu.“ (Zima, 2001:29) Dok internetske stranice nude sljedeće: „Umrla je u Zagrebu 21. 9. 1938. godine kada je nakon dugotrajne borbe s depresijom počinila samoubojstvo.“¹⁸ Zašto biografije u dječjim literaturama nude diskretnost, ne iznenađuje, ali suptilnost na koju nailazimo u biografijama namijenjenim široj publici, jasno ukazuju koliki je utjecaj Ivanine obitelji na „ne širenje“ i prikrivanje istine o njezinoj smrti. Da je Ivana Brlić-Mažuranić počinila samoubojstvo, često iznenađuje javnost. U prilogu posvećenom Ivanu i Ivani Mažuranić rečeno je: „Doživjela je i teških trenutaka. Smrt majke, smrt svoje dvoje djece, smrt djeda (...), relativno mlada doživjela je smrt svog supruga. Nakon smrti supruga, Ivana s četrdeset i devet godina ostaje bez prihoda i preuzima zahtjevno obiteljsko gospodarstvo. No, zbog velike ekonomske krize, sve se urušava. Uz to, počinje ozbiljnije pobolijevati. Patila je od depresije, to se vidi iz njezinih pisama majci, kćerima (...), Ivana je počinila samoubojstvo u šezdeset četvrtoj godini, u privatnom sanatoriju na zagrebačkom Srebrnjaku. Učinila je to na vrhuncu slave.“¹⁹ Dakle, prilog koji kao i knjiga Dubravke Zime, nudi detaljniji uvid u život Brlić-Mažuranić, ipak nudi istinit opis završetka njezina života.

Međutim, nije „Hlapićeva“ autorica jedini primjer koji jasno govori kako je javnost nerijetko o temama samoubojstava neobaviještena ili je, zbog nezastupljenosti takvih informacija, zaboravila na iste. Jedno od primjera je i samoubojstvo Ernesta Hemingwayja, američkog prozaista. Njegovo je samoubojstvo prikrivala njegova supruga. Tek je pet godina nakon, u jednom intervjuu priznala kako je ipak bilo riječ o samoubojstvu. U leksikonu stranih pisaca piše: „Bio je vrlo kontradiktorna ličnost, samosvojan spoj osjećajnosti, okrutnosti i taštine. Sam je pomogao stvoriti mit o sebi kao snažnom i hrabrom vojniku, športašu, gotovo legendarnom lovcu na visoku divljač u Africi, miljeniku žena. No iz biografije njegove četvrte žene Mary Welsh doznaje se da je sve više pio, postajao depresivan i paranoičan; nakon kraćeg psihijatrijskog liječenja počinio je samoubojstvo“ (2001: 447-448). U leksikonu se ne navodi način izvršenja samoubojstva, ali na internetskim portalima mogu se naći sljedeći opisi: „Kada

¹⁷ Isto

¹⁸ <https://www.biografija.com/ivana-brlic-mazuranic/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)

¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=lrYlhquz3cA> (pristupljeno - 10. kolovoza 2019.)

je Hemingway imao 29 godina, njegov je otac izvršio samoubojstvo. (...) U proljeće 1961. njegova ga je četvrta supruga Mary jednog jutra našla sa sačmaricom u rukama. Otpremljen je u bolnicu iz koje je pušten 30. lipnja. Dva dana kasnije u rano jutro uzeo je svoju omiljenu sačmaricu, stavio si cijev u usta i pritisnuo okidač. Obitelj je objavila da je bila riječ o nesretnom slučaju. Tek mnogo godina kasnije Mary je priznala da se radilo o samoubojstvu.²⁰

Ruski pjesnik Sergej Jesenjin također je izvršio samoubojstvo. U leksikonu stranih pisaca piše: „*Samoubojstvo je počinio u lenjingradskome hotelu Angleterre, ostavivši krvlju ispisane stihove „do viđenja, prijatelju moj, doviđenja“* (2011: 518). Jesenjinovo se samoubojstvo može povezati s ranije spomenutim *Sylvia Plath efektom*. U leksikonu, ali i drugim dostupnim biografijama Sergeja Jesenjina, navedeno je kako je bio sklon piću, skitnji, skandalima, ispadima, a u svojim je pjesmama pisao o stanju u kojem se trenutno nalazio. Oženio se pa rastavio. Sve je to upućivalo na njegovo depresivno stanje. Jesenjin je, kako govore izvori, prije samoubojstva: „*bio razdražljiv, neraspoložen. Prema službenom navodu u stanju snažne nervne rastrojenosti izvršio je trostruko samoubojstvo: presijecanjem vena, vješanjem i izgaranjem uz cijev parnog grijanja.*“²¹ Neki i danas ne vjeruju da je Jesenjin počinio samoubojstvo, već smatraju kako se radi o prikrivenom ubojstvu.

Apsolutni diktator Njemačke od 1934. do 1945. godine, Adolf Hitler, također si je oduzeo život. Hrvatska enciklopedija o Hitlerovoj smrti piše: „*Doživjevši potpun poraz u ratu, počinio je samoubojstvo (30. IV. 1945.) u podzemnom bunkeru Državne kancelarije u Berlinu*“ (Hrv. enciklopedija: 591) Elektronički mediji nude opise iz Hitlerova privatnog života, u kojima pišu o tome kako je dva dana prije samoubojstva oženio svoju dugogodišnju ljubavnicu Evu Braun. Dva dana nakon ženidbe, Hitler je zajedno sa ženom počinio samoubojstvo: „*danas se, obzirom na izjave svjedoka i rekonstrukcije njegovih posljednjih trenutaka, vjeruje kako su Hitler i Eva Braun popili kapsule cijanida, koje je prvo testirao na voljenoj kujici Blondi, te da se on još ustrijelio u sljepoočnicu kako bi bio siguran da iz tog bunkera neće izaći živ.*“²²

Začetnica narativnog modernizma i feminističke kritike, prozaistica i esejistica, Viginia Woolf, još je od mladosti imala psihičkih problema, a oni su je pratili do kraja njezina života. Kako navode mediji, patila je od depresije i halucinacija pa je na kraju odlučila počiniti samoubojstvo. U leksikonu stranih pisaca piše: „*Unatoč erotskoj sklonosti prema ženama, Woolf je imala*

²⁰ <https://www.dw.com/hr/sve-traume-i-strahovi-ernesta-hemingwaya/a-15204721> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)

²¹ <https://www.ocaravanje.com/samoubojstvo-sergeja-jesenjina/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)

²² <https://100posto.hr/news/odbijao-je-sve-planove-evaukacije-iz-bunkera-a-samo-jedna-vijest-je-prevagnula-u-odluci-da-se-ubije> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)

blizak odnos sa suprugom, koji joj je pomogao pri mentalnim smetnjama. Na kraju je ipak pošla za slikom, lirski ostvarenom u mnogim svojim djelima: utopila se u rijeci Ouse u Sussexu“ (2001:1156). Vrlo sličan opis nude i elektronički mediji. Kako navode, utopila se u rijeci Ouse u pokrajini Sussex. Svoje je džepove kaputa napunila kamenjem i ušetala je u rijeku.²³

Uz *Sylvie Plath efekt* veže se i smrt Anee Sexton, poznate američke pjesnikinje. Ona je čitavog života patila od depresije, isto kao i Sylvia. Nekoliko godina života provela je u psihijatrijskoj klinici, a jedino je u poeziji nalazila utjehu. Pisala je o društveno neprihvatljivim temama u vremenu u kojem je živjela, a teme su bile vezane uz masturbaciju, menstruaciju, preljub i pobačaj. Mnogo je puta pokušala izvršiti suicid, a „*uspjelo joj je 1974. kada si je navodno natočila čašu votke, stavila majčinu bundu i u garaži se otrovala ugljičnim monoksidom.*“²⁴ U zbirci pjesama Anne Sexton o njenom završetku života piše: „*Dana 4. listopada 1974. Sexton je ručala s Maxine Kumin i razgovarala glede revizije rukopisa „The Awful Rowing Toward God“ koji je bio zakazan za objavljivanje u ožujku 1975. Na povratku kući obukla je majčin krzneni kaput, skinula sve svoje prstenje, natočila si čašu votke, zaključala se u svojoj garaži i upalila motor svojega automobila i počinila samoubojstvo otrovavši se ugljičnim monoksidom*“ (Sexton, 2015: 172-173).

Moglo bi se zaključiti kako su samoubojstva poznatih u nas i u svijetu javnosti predstavljena na različite načine. Neka su od samoubojstava obitelji preminulih htjeli ostaviti u tajnosti (Ivana Brlić Mažuranić i Ernest Hemingway), što je znatno utjecalo na pisanja biografija navedenih osoba. To je osobito vidljivo u biografijama Brlić-Mažuranić. Biografije koje nalazimo u enciklopedijama i leksikonima ne iznose detalje i načine na koje su si navedene ličnosti oduzele život, time jasno možemo vidjeti kako su samoubojstva prije suvremenih medija zabilježena malo nespretno i samo u osnovnim crtama, bez ulaženja u detalje. Dok suvremeni, elektronički mediji nude mnoštvo članaka na temu samoubojstava bilo koje od navedenih osoba, čak nude i različite osvrtne na temu samoubojstava, takav primjer vidljiv je kod opisa samoubojstva Sergeja Jesenjina; gdje se špekulira o ubojstvu, koje je namjerno prikriveno i predstavljeno samoubojstvom: „*Policijski poručnik Hlistalov dobio je anonimno pismo s fotografijom mrtvog pjesnika. Na Jesenjinoj glavi vidi se udubljenje koje bi moglo biti od udarca. Dakle, vjerojatno ga je netko prvo ubio udarcem u glavu, ili čak metkom.*“²⁵ Isto tako, suvremeni mediji nude detaljnije opise izvršenja samoubojstava, primjerice: „uzeo je sačmaricu i pucao si

²³ <https://citajknjigu.com/10-velikih-knjizevnika-koji-su-pocinili-samoubojstvo/> (pristupljeno 10. kolovoza 2019.)

²⁴ Isto

²⁵ <https://www.ocaravanje.com/samoubojstvo-sergeja-jesenjina/> (pristupljeno 13. kolovoza 2019.)

u glavu na trijemu“ i sl. Dakle, suvremeni mediji o samoubojstvima poznatih ličnosti više progovaraju, diskutiraju i izvještavaju na slobodniji način. Dobar primjer tomu daje Kurt Cobain, slikar, pjesnik, vokal, tekstopisac i gitarist američke rock grupe *Nirvana*. Počinio je samoubojstvo u svom domu, 7. travnja 1994. godine, a mediji o njegovu samoubojstvu pišu i danas. U svibnju ove godine objavljen je članak na portalu *24sata* naslova: *Korišteni tanjur Kurta Cobaina prodan je za 148 tisuća kuna*.²⁶ Što dokazuje kolika je bila njegova popularnost, ali i koliko je njegova smrt utjecala na njegove obožavatelje.

5. Tema suicida u književnosti

U tipologiji medija, književnost ubrajamo među tiskovne medije, dakle, ne zaboravimo da je i ona medij. Iz nje je izraslo i novinarstvo kao profesija, premda se ona bavi ljudskom stvarnošću na umjetnički način. Ona je umjetnost riječi, pa se stoga ponajprije bavi fikcijom, dok novinarstvo pretendira prikazu objektivne stvarnosti. Obzirom na spomenute sličnosti i razlike zanimljivo je promotriti kako se u književnosti prikazuje tema suicida. Književnost kao takva progovara o životnim situacijama subjektivnim očima. Odnosno, književnici u svojim djelima slobodno iznose svoje misli, maštu, progovaraju o problemima o kojima je teško progovarati; a najčešće ne završavaju rečenicom: *živjeli su sretno do kraja života*. Dakle, obzirom da je samoubojstvo tema o kojoj se rijetko govori, književnici su osobe koje su o tom fenomenu javno i bez zadržke pisale i dalje pišu. Tomu svjedoči i činjenica kako je upravo engleski pisac Thomas Browne u 17. stoljeću, u svome djelu *Religio Medici* prvi puta spomenuo riječ *samoubojstvo*, ali i brojna djela koja u sebi sadrže motive suicida.

Shakespeare je u svojoj najpoznatijoj tragediji *Hamlet* progovarao o smrti. Čitavo je djelo prožeto primjerima nasilne smrti, s ciljem uviđanja i propitkivanja je li takvo djelo moralno, obzirom na okolnosti radnje. Ovim se djelom htjelo ukazati na temeljnu poruku: osveta nije rješenje. Glavni protagonist želio je osvetiti ubojstvo oca, ali nesretnim slučajem, umjesto ubojice (strica), ubija oca Ofelije, djevojke koja je zaljubljena u Hamleta. Nakon tog događaja Ofelija izvršava samoubojstvo. Dalo bi se zaključiti kako je, zbog nemogućnosti nošenja sa situacijom, dvojakih osjećaja i životne tragedije, počinila suicid. Kroz djelo je prožeto i Hamletovo promišljanje o samoubojstvu kao rješenju.

²⁶ <https://www.24sata.hr/show/koristen-tanjur-kurta-cobaina-prodan-je-za-148-tisuca-kuna-630249>
(pristupljeno - 13. kolovoza 2019.)

Hamlet nije jedino djelo u kojem je Shakespeare pisao o samoubojstvu. Djelo *Romeo i Julija* jedno je od rijetkih djela koje je prepoznatljivo upravo po samoubojstvima koja su počinjena iz ljubavi.

„Što vidim? Staklo – al ga ne pušta iz ruke –

Ha, otrovom je dokrajčio muke!

O tvrđice, zar sve si popio –

Ni kapi nisi drugarske mi htio

Prepustiti, da pođem za tobom?

Poljubit ću ti usnice, jer možda još osta nešto jeda na njima,

Da umremo od istog napitka. (Poljubi ga)

(...)

Julija: Buka! Brzo, dakle!

U dobri te čas imam, bodežu! (Pograbi Romeov bodež)

Tu, tu su tvoje korice! (Probode se)

Tu rđaj

I smrt mi zadaj (Padne na Romeovo tijelo i umre)“

(Shakespeare, 1950:171-172)

Citati ove Shakespeareove drame svjedoče koliki utjecaj na javnost imaju tragični događaji. Možemo pretpostaviti da ovo djelo ne bi imalo ovolik svjetski prepoznat odjek, da drama nije završila na takav način i da se nije radilo o ljubavnoj dramu. Nakon ovog djela mnoge su obitelji prekinule višegodišnje razmirice. Takvu učinku svjedoče i brojne adaptacije ove tragedije (filmovi, kazališne predstave i sl.). No, sličan privid imala je i *Ana Karenjina*, jedan od Tolstojevog najpoznatijeg istoimenog romana. Tomu svjedoči rečenica na koju možemo naići u filmovima i serijama: „*Ana Karenjina, ta je skočila pod vlak zbog ljubavi!*“, koja daje naslutiti kako ljubav i samoubojstvo imaju pozitivan učinak; mišljenje kako je to romantičan čin. Ipak, ostavljaju li takva djela i negativan učinak na čitatelje? Djelo Johanna Wolfganga Goethea, *Patnje mladog Werthera*, to potvrđuje.

Nakon što je Goethe, 1774. godine objavio novelu *Patnje mladog Werthera*, uslijedila su samoubojstva vrlo slična Wertherovu. Naime, Werther je bio mladić koji je bio nesretno zaljubljen u Lottu, koja je već bila zaručena pa si je, zbog neuzvrćene ljubavi, oduzeo život. Werther u pismu svom prijatelju Wilhemu, koje je napisao 12. kolovoza, piše: „*Ljudska priroda ima svoje granice, ona je kadra podnijeti radost, jad, bolove, samo do izvjesnog stepena, a čim se taj stepen pređe, ona je otišla u sunovrat. Dakle, nije ovdje pitanje: da li je 'ko slab ili je jak, nego: je li 'ko kadar da izdrži mjeru svoje patnje, pa bila ona moralna, bila ona tjelesna: i meni dolazi isto onako čudno da kažem: čovjek koji sebi život oduzme kukavica je; kao što bi mi se činilo neprilično da onoga nazovem kukavicom koji umire od kakve ljute groznice*“ (Goethe: 1963: 69). Rečenice su to koje su, vjerojatno i na Goetheovo iznenađenje, promijenile javno mnijenje onoga doba. No nisu samo samoubojstva bila ono što se kopiralo iz ovog djela. Mladići su se u ono vrijeme i odijevali kao glavni junak, što je dovelo do stvaranja industrije mode, a poznat je i parfem koji je nazvan „eau de Werther“.²⁷

Upravo zbog mnogih rasprava vezanih uz samoubojstva i mogućnost njegova kopiranja, u literaturi zbog Goetheova djela, poznat je termin *Wertherov efekt*. Riječ je o terminu koji označava kopiranje ili oponašanje samoubojstava. Osobe takvom ponašanju, prilikom kojeg kopiraju način suicida, mogu podlijeći prilikom čitanja ili gledanja vijesti na temu samoubojstava, ali ono može imati dvojak učinak. „*Izveštavanje o samoubojstvima u medijima na odgovarajući način može spriječiti tragičan gubitak ljudskih života, spriječiti oponašanje suicidalnog ponašanja, smanjiti stigmatu i suicidalnu klimu, ali i povećati stigmatu, suicidalnu klimu i poticati suicidalnost.*“²⁸ No i prije masovnih medija govorilo se o tom fenomenu. O njemu su govorili svjetski književnici, primjerice Shakespeare, Goethe i Hesse (Marčinko i suradnici: 2011: 196).

Ovih je nekoliko primjera iz svjetske književnosti ukazalo na to kako je tema suicida bila prisutna i dostupna javnosti u tradicionalnim medijima, dakle, prije novih tehnologija i suvremenih medija. U svim je djelima tretirana na sličan način; važnu ulogu ima psihološka karakterizacija likova. Likovi su najčešće pogođeni teškom tragedijom, patnjom i zbog nemogućnosti nošenja sa situacijom, dižu ruku na sebe. Navedenim je djelima samoubojstvo javnosti moglo ostaviti privid kako je to poželjan čin, koji ih može osloboditi patnje. Ne osporavajući slobodu pisaca, ali zbog takva privida, suvremeni su znanstvenici stvorili pravila

²⁷ <https://www.ozy.com/flashback/is-this-german-novel-the-deadliest-book-in-history/76099> (pristupljeno – 14. kolovoza 2019.)

²⁸ <https://www.bib.irb.hr/333967> (pristupljeno 14. kolovoza 2019.)

i naputke kojih bi se medijski djelatnici trebali pridržavati prilikom izvještavanja o samoubojstvima.

6. Uloga novinara: što etika ima za reći o ulozi novinara prilikom izvještavanja o smrti i samoubojstvima?

Uloga se novinara ne može objasniti bez valjane definicije pojma novinara, a novinar/ka je, prije svega, „osoba koja piše ili priprema tekstove za dnevni ili periodični tisak, radio ili TV; žurnalist“ (Anić, 1993:638). Iako je definicija općenita, govori mnogo toga. Obzirom da novinari pišu i pripremaju tekstove, sasvim je jasno kako je „dužnost i pravo novinara da istraži nepravilnosti te o njima izvijesti javnost, kako bi se one ispravile i javnost znala što se zbiva.“²⁹ Upravo zbog takve dužnosti novinari imaju izuzetno važnu, ali i ozbiljnu ulogu u suvremenom svijetu. Oni više nisu samo puki informatori, već je njihova uloga ozbiljnija.³⁰ O ozbiljnosti jasno govori etika novinarstva. Temeljna moralna načela postupanja u novinarskoj struci³¹ postoje upravo zbog toga što se svaki novinar u svome poslu susreće s mnogim moralnim i etičnim pitanjima. Stoga, u valjanom prenošenju informacija novinarima uvelike pomažu pravila. Riječ je o kodeksima, koji novinare „opskrbljuju korisnim popisom grijeha“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007:29). Dakle, određena etička pravila, odnosno kodeksi novinarima služe kao smjernice u profesionalnom obavljanju njihova posla. To je osobito važno prilikom prenošenja veoma osjetljivih tema, kao što su to samoubojstva. Naravno, postoji više oblika pisanih normi vladanja i poštovanja etičkih normi. Hrvatsko novinarsko društvo (koje je utemeljeno u prosincu 1910. godine, a kojemu je, između ostalih, jedan od glavnih ciljeva „ostvarivanje profesionalnih interesa, etičnosti i slobode javnog izražavanja“³²) također ima svoj Kodeks, kao i Vijeće časti Hrvatskoj novinarskog društva.

Kodeks kaže kako „novinar treba štiti čovjekovu intimu od neopravdanog ili senzacionalističkog otkrivanja u javnosti. Posebna se pozornost i odgovornost zahtijeva kod izvještavanja o nesrećama, obiteljskim tragedijama, bolestima, djeci i malodobnicima“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007:48).

²⁹ <https://hrcak.srce.hr/22855> (pristupljeno – 10. svibnja 2019.)

³⁰ <https://hrcak.srce.hr/20884> (pristupljeno - 10. svibnja 2019.)

³¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Etika_novinarstva (pristupljeno - 10. svibnja 2019.)

³² <https://www.hnd.hr/o-hnd-u> (pristupljeno - 13. svibnja 2019.)

Kodeks je veoma jasan, ali problem nastaje u trenutcima kada novinari o intimnim i neugodnim događajima moraju izvještavati i pisati. Novinarski posao u neprestanoj je borbi s vremenom pa se iz istog razloga novinar može naći pred mnogim etičkim pitanjima. Primjerice: *U ovom trenutku imam informacije koje do sada nisu viđene, je li ih etično iznijeti javnosti jer je riječ o samoubojstvu? Hoće li itko biti povrijeđen? Što ako druga medijska kuća istu priču objavi, a naša medijska kuća nije?* Teško je procijeniti što učiniti, ali najvažnije je na umu imati činjenicu da informacijama koje iznose, ni na koji način ne bi smjeli ugrožavati ičija ljudska prava. Novinari bi svakog dana iznova trebali preispitivati svoje djelovanje i na svakom zadatku iznova utvrđivati vlastite etičke kriterije (2007:49). Uz etičke kriterije, valja naglasiti kako je u samo novinarstvo duboko ukorijenjeno društveno odgovorno poslovanje. Novinari nisu samo puki proizvođači jer „*proizvodnja vijesti je nešto više od proizvodnje cipela.*“³³ Sve ovo jasno potvrđuje rečenica iz deklaracije UNCESO-a *Međunarodna načela profesionalne etike u novinarstvu*, a ona glasi: „*Društvena odgovornost novinara zahtijeva da on u svim okolnostima postupa u skladu s osobnom savješću.*“³⁴

Obzirom da je uloga medija uvelike značajna prilikom prezentiranja zbivanja pa su, samim time, novinari nezaobilazni tvorci svjetskog javnog mišljenja. Malović je u svojoj knjizi *Mediji i društvo* iznio kako je jedan liječnik kazao kako su novinari „paraziti ljudske patnje“ (Malović, 2007:123), ali to doista nije i ne bi trebalo biti istina. Rastužuje činjenica kako hrvatska javnost na medije gleda vrlo negativno. Oni, ipak, samo obavljaju svoj posao. Novinarima je, prije svega, potrebna sloboda i pravo pristupu informacijama kako bi na taj način kvalitetno obavili svoj posao. „*Tu slobodu omogućuje demokratično društveno uređenje, a profesionalni standardi određuju način kako se prikupljaju i objavljuju informacije.*“³⁵

Malović, ugledni sveučilišni profesor, znanstvenik i medijski stručnjak, jasno je naglasio kako se novinare promatra kao osobe koje su željne senzacija i bilo kakvih informacija koje bi se mogle objaviti. Spominje negativne stavove: „*novinari su ljudi manje vrijednosti, nepouzdana, ne uživaju povjerenje, podložni mitu, manipulatori, neobrazovani i lijeni, pa nigdje drugdje ne mogu raditi*“ (Malović, 2007:31). No, ipak nudi odgovor na takve, pomalo grube stereotipe i pretpostavke. Malović tvrdi: „*Novinarstvo je profesija, ali i zanat. Novinari moraju ispeći zanatske vještine, bez kojih ne mogu obavljati svoj posao. No, nisu profesija u smislu kao što su to liječnici, arhitekti i ostali*“ (2007:31). Iako su danas društvene mreže preuzele ulogu

³³ <https://hrcak.srce.hr/20884> (pristupljeno - 14. svibnja 2019.)

³⁴ Isto

³⁵ <https://hrcak.srce.hr/20884> (pristupljeno - 10. svibnja 2019.)

informatora, novinar ne može biti svatko. „*Zadaća medija u demokratskim sustavima i suviše je ozbiljna da bi se njome bavili pojedinci koji su neobrazovane neznalice, poslušnici, sitni doušnici ili manipulatori*“ (2007:38). Dakle, novinari su nosioci ozbiljne profesije, a ona je neprestano izložena sudu javnosti, a ukoliko se novinari ne pridržavaju etike novinarstva i profesionalnih standarda, trpe posljedice i kritike (2007:38).

Novinari su ljudi od krvi i mesa pa se podrazumijeva da griješe, jer nema bezgriješnih ljudi. Međutim, novinarske pogreške su javne. One se ne mogu sakriti, svi ih vide, a nerijetko mogu nanijeti štetu pojedincima i društvu u cjelini i mogu biti vrlo neugodne. „*Stoga se u novinarstvu vrlo pažljivo analizira svakodnevna djelatnost novinara, a evaluira se i sve što je objavljeno sa svrhom kako bi ukazalo na pogreške i ispravilo ih*“ (2007:33).

Trebalo bi biti jasno kako bez medija svijet ne bi bio ono što jest, jer tko bi bez njih zadovoljio ljudsku potrebu za informacijom? Većina će se složiti kako nam odgovora da u bilo kojem trenutku možemo znati kakva će biti prognoza vremena za sutra, koje su najnovije vijesti iz svijeta, sviđa nam se što možemo mobitelom provjeriti prijevod neke strane riječi i sl. Brz protok informacija ukorijenio se u naše živote i postao je *normalan*. Temeljni je cilj online medija prenijeti vijest čim prije pa se nerijetko mogu pojaviti uočljive greške prilikom pisanja (tipfelari), kao i greške u samim informacijama (neprovjerene informacije). Malović naglašava kako „*masovni mediji vrve senzacionalizmom, neprovjerenim informacijama, izmišljenim intervjuima, promicanjem dvojbenih društvenih vrednota*“ (2007:44), a nerijetko se upravo na internetu susrećemo s vijestima sumnjiva podrijetla. Stoga, jedino uz poboljšanje i podizanje kvalitete novinarstva i predanim radom novinara možemo stvoriti dobre masovne medije (2007:45).

Ipak, uzmemo li u obzir ozbiljnost novinarske profesije, ali i ozbiljnost i oprez prilikom prenošenja informacija o samoubojstvima, postavljaju se ista pitanja: prenose li novinari vijesti o samoubojstvima na valjan način? Preispituju li svi vlastitu savjest prije objavljivanja bilo koje vrste vijesti o tragedijama? Kako njihovo izvještavanje utječe na živote slušatelja, gledatelja i čitatelja? Zbog potrebe za pronalaskom odgovora na postavljena pitanja, nastali su savjeti i naputci o tome kako pravilno izvještavati o samoubojstvima.

6.1. Savjeti za novinare: kako izvještavati o samoubojstvima?

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Republike Hrvatske izdalo je naputke medijima za izvješćivanje o samoubojstvima, a sve u okviru Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći. Naputci navode kako je ključan element uspjeha svih preventivnih programa upravo odgovarajuće dijeljenje pouzdanih informacija, s naglaskom da se tim istim informacijama podiže razina svijesti. Valja naglasiti kako je prvenstveno publicitet i pažnja koju mediji nude samoubojstvima, jedan od čimbenika koji osobu koja je suicidalna može navesti na suicid. Marčinko tvrdi kako su najopasnije priče s najvećim publicitetom; one koje su emitirane na svim televizijskim postajama, u tiskanim medijima i na internetu, a posebno ako uključuju poznate osobe. Neka su istraživanja potvrdila kako u periodu od deset dana nakon objave vijesti o samoubojstvu, njihov broj poraste. Ipak, „*o većini samoubojstava, zapravo se ne govori. Urednikov izbor uključuje određene osobe, način počinjenja i mjesto*“ (2011:199). Javnost najviše privlači upravo neuobičajeni slučajevi. Također, istraživanja pokazuju kako reportaže o suicidu u medijima imaju veći utjecaj na prihvaćenu metodu, nego na učestalost (2011:197-199).

O samoubojstvima treba izvješćivati na sljedeće načine: potrebno je ispravno i pažljivo tumačiti statističke podatke, koristiti se pouzdanim i autentičnim izvorima, sa spontanim komentarima potrebno je pažljivo postupati, valja izbjegavati izraze kao što su „epidemija samoubojstava“ ili „mjesto s najvišom stopom samoubojstava u svijetu“. Isto tako, potrebno je izbjeći govoriti o suicidalnom ponašanju, a kada je riječ o samoubojstvima poznatih osoba dosljedno izbjegavati senzacionalističke reportaže. Reportaže se preporučuje svesti na minimum, a u njima valja spomenuti bilo koji mentalni problem koji je imala poznata osoba. Potrebno je izbjegavati pretjerivanje, kao i objavu fotografija umrlih osoba, kao i samih scena suicida ili oproštajna pisma. Nadalje, vrlo je važno izbjeći priče o samoubojstvima na prvim stranicama. Nikako se ne bi trebalo koristiti kulturnim i religijskim stereotipima i naravno, novinari ne smiju iznositi javne osude ili okrivljavati druge. „*Treba izbjegavati podroban opis načina počinjenja samoubojstva i načina nabavke sredstva za samoubojstvo. Korisno je naglasiti mnogobrojne čimbenike koji utječu na razvoj suicidalnog ponašanja*“ (2011:199).

Novinari i medijski djelatnici trebali bi:

1. surađivati i sa zdravstvenim službama u prikazivanju činjenica,
2. samoubojstvo prikazivati kao počinjeno, a ne kao uspješno djelo,
3. prikazivati isključivo pouzdane podatke, na unutrašnjim stranicama tiska, uvijek kao sporednu vijest,
4. isticati alternative samoubojstvu,
5. pružati obavijesti o oblicima pomoći u zajednici,
6. dati publicitet pokazateljima rizika i znakovima upozorenja (2011:200).

Dakle, izvještavanje o samoubojstvima na odgovarajući i točan način „*može spriječiti i tragičan gubitak ljudskih života*“ (2011:200).

7. Tema suicida u online medijima

Zbog sve masovnijih samoubojstava, već se više od 150 godina vode rasprave upravo na tu temu, a riječ je o potencijalnom utjecaju medijskog izvještavanja na sve veći broj samoubojstava.³⁶ Svjesni smo činjenice kako živimo u vremenu koje je obilježeno sveprisutnom mogućnošću obrazovanja i informiranja; bilo to putem televizije, radija, tiska ili interneta. Kao što je i ranije rečeno, mediji više nisu samo puki informatori, odnosno posrednici koji prenose neki sadržaj, već stvaraju „*socijalnu okolinu i postaju dio prirodnog okruženja*“ (Marčinko i suradnici, 2011: 195). Većina onoga što se događa u svijetu gospodarstva, politike, umjetnosti i religije uvelike ovisi o medijima. „*Različite vrste medija na neki način stvaraju virtualni svijet u kojem pojedinac pokušava naći svoje mjesto i ulogu. Bitka koju vode mediji za izazivanje pozornosti postaje imperativ*“ (Marčinko i suradnici, 2011: 195). Mnogo o tome govore i učestale rasprave u javnim medijima o stopama samoubojstava, sama samoubojstva i razlozi zašto je tomu tako. Nerijetko se događa da su medijski izvještaji o ovako osjetljivim

³⁶ <https://repozitorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg:538/preview> (pristupljeno - 20. svibnja 2019.)

temama često senzacionalistički, nesistematizirani, proizvoljni, a mogu dovesti i do zaključka da je sve veći broj samoubojstava posljedica toga.

O sve većem broju kopiranja samoubojstava svjedoče različiti primjeri. Tako je, primjerice, Brigham iznio tezu kako jedan članak u novinama može navesti 20 osoba na samoubojstvo, dok je „*New York Times 1894. optužio konkurentski list New York World da je objavljivanjem članka o samoubojstvima utjecao na porast broja samoubojstava, ali podrobija analiza nije dokazala međusobnu vezu*“ (Marčinko i suradnici: 2011: 196). Zabranu novinama da objavljuju podatke o istrazi u slučajevima samoubojstava donijelo je Britansko medicinsko udruženje 1948. godine, a razlog je bio jasan: publicitet bi mogao dovesti do mogućnosti oponašanja.

Povezanost između načina iznošenja vijesti o samoubojstvima i samoj prevenciji samoubojstava, tema je o kojoj se raspravlja u mnogim zemljama svijeta. Tako je, primjerice, objava knjige D. Humphryja *Krajnji izlaz*, i prijevoda pod naslovom *Samoubojstvo, uputa za upotrebu* došlo do povećanja broja samoubojstava. Tekst pjesme *Gloomy Sunday* napisao je Laszlo Javor, a govori o žalovanju nakon gubitka voljene osobe, ali i razmišljanju o odlasku na drugi svijet, u nadi da će ondje biti uspostavljen odnos s izgubljenom osobom. Pjesma je proglašena suicidalnom pjesmom jer je nakon njezina objavljivanja došlo do značajnog porasta samoubojstava, a tomu svjedoči i podatak da je BBC puštanje ove pjesme u izvedbi Billy Holiday zabranio odmah nakon snimanja pjesme 1941. godine, a zabrana je skinuta tek devedesetih godina (Marčinko i suradnici, 2011:197). No, naglašava Marčinko, još značajniju ulogu imaju samoubojstva poznatih osoba.

Upravo zbog brojnih istraživanja i njihovih zabrinjavajućih činjenica i zaključaka, Svjetska je zdravstvena organizacija pokrenula projekt SUPRE, odnosno *Suicide Prevention*, a cilj joj je novinarima preporučiti načine izvedbe i strategije koje bi trebali poštivati prilikom izvještavanja o samoubojstvima. Sve to u svrhu izbjegavanja objavljivanja priča na naslovnicama, senzacionalističkog izvješćivanja, izbjegavanja objava fotografija, kao i opisa suicidalnog ponašanja. Uz preporuke, nude i prihvatljiv i razumljiv način rješavanja problema, uz objavljivanje adresa i brojeva institucija, koji bi mogli pomoći osobama koje razmišljaju o samoubojstvu. „*Mediji imaju važnu ulogu o odluci za počinjenje samoubojstva zbog toga što, u pojedinim slučajevima, maloljetnici na ideju samoubojstva dolaze zbog utjecaja medija, poistovjećuju se s tragičnim događajima o kojem su mediji izvijestili*“ (Marčinko i suradnici: 2011:197).

7.1. Primjeri izvještaja o samoubojstvima u online medijima

Zbog velikog publiciteta kojeg sredstva javnog informiranja nude, čitatelji, gledatelji i slušatelji mogu doći do zaključka kako je samoubojstvo jedino moguće rješenje problema i smatraju kako mediji taj čin podržavaju i opravdavaju. Svjesni smo kako u današnje vrijeme naslovi moraju biti što „bombastičniji“ kako bi se uopće krenulo čitati neki članak. To možemo ponajprije zahvaliti elektroničkim medijima i tzv. *clickbait* naslovima. Što bi značilo, ukoliko je naslovnici senzacionalistički naslov, automatski će biti i veća tiraža novina. Isto tako, ako je naslov nekog članka na portalu isto tako senzacionalistički, više će ljudi otvoriti i pročitati članak.

Međutim, i hrvatski su online mediji prepuni primjera koji se kose s naputcima prilikom izvještavanja o samoubojstvima. Društveno profesionalni američki novinari u etičkom kodeksu naglašavaju kako je potrebno umanjiti moguću štetu. Stoga kažu: „*novinari moraju pokazati sućut prema onima koji mogu biti pogođeni izvještavanjem. Posebna osjetljivost mora se pokazati kada se radi o djeci i neiskusnim izvorima informacija ili protagonistima novinskih priča*“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998: 189). To bi se posebno trebalo odnositi na vijesti o samoubojstvima, ali tomu nije uvijek tako.

Tomu svjedoče senzacionalistički naslovi na nekim hrvatskim portalima. Tako je, primjerice, u siječnju ove godine *Index.hr* objavio vijest o samoubojstvu četrnaestogodišnjakinje. Naslov glasi: „*Očajni otac: Instagram je pomogao mojoj kćeri da se ubije*“, a nakon što otvorimo članak, najprije saznajemo kako je djevojčica samoubojstvo počinila 2017. godine, čime ovaj članak postaje zastarjelim. Izuzmemo li tu činjenicu, u nastavku teksta saznajemo kako su roditelji djevojčice nakon njezine smrti proučili društvene mreže na kojima je bila aktivna i saznali kako je ranije objavljivala sadržaje koji su uključivali govor o samoubojstvima i koji su ukazivali na depresiju. Nadalje, čitajući članak, možemo zaključiti kako su izjave oca tragično preminule djevojčice, pretvorene u pretjeran i doista senzacionalistički naslov, a tomu svjedoči njegova izjava: „*neki sadržaji su poticali na samoozljeđivanje i samoubojstvo te ne sumnjam kako je Instagram utjecao na to da se moja kći ubije*“.

Iznenaduje i rečenica koja govori kako su novinari BBC-ja u video reportaži objavili neke od snimaka „*korisnika Instagrama koje su pokazivale kako se režu i kako krvare te fotografije koje potiču na samoubojstvo.*“³⁷ U Kodeksu profesionalnog postupanja Danskog novinarskog društva jasno piše: „*samoubojstva ili pokušaje samoubojstava ne treba spominjati, osim u*

³⁷ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/ocajni-otac-instagram-je-pomogao-mojoj-kceri-da-se-ubije/2058393.aspx> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)

slučaju kad postoji razumljiv interes koji opravdava medijsko praćenje, a i u takvim slučajevima spominjanje mora biti krajnje obazrivo“ (1998:195). Da se zaključiti kako se ovim člankom htjelo dati do znanja kako Instagram može biti štetan po osobe tinejdžerske dobi, ali je svakako prezentiran na potpuno krivi način. I ranije je pisano o tome kako je vrlo važno, prilikom ovakvih izvještavanja, ne tražiti krivca, odnosno naglašava se: „*nemojte otkrivljavati nikoga*“ (Marčinko i suradnici, 2011:201). Članak nije od prevelike važnosti za hrvatsku javnost pa se može zaključiti, obzirom što je vijest stara dvije godine, kako je članak napisan u nedostatku materijala za objavljivanje, bez promišljanja o posljedicama koje može donijeti prilikom čitanja.

Na portalu Index.hr isto tako možemo naići na članak naslova: „*Dvije žene u Zadru u razmaku od par sati počinile samoubojstvo*“, sadrži opće i sažete podatke: „*ZADAR su u subotu potresla dva samoubojstva koja su, u razmaku od nekoliko sati i u istom kvartu, počinile dvije mlađe ženske osobe, javlja Zadarski. U zgradi na Trgu kneza Višeslava u zadarskim Jazinama oko 18 sati samoubojstvo vješanjem počinila je 23-godišnjakinja. Pet sati kasnije, oko 23.15 sati, život si je oduzela 41-godišnjakinja. Skočila je s petog kata zgrade u Novogradiškoj ulici u istom zadarskom kvartu.*“³⁸ Uz objavu, članak nudi i kontakte za psihološku pomoć. Međutim, krši se naputak izvještavanja o samoubojstvima, a on glasi: „*ne izvješćujte o specifičnim detaljima načina samoubojstva*“ (Marčinko i suradnici, 2011:201). Dovoljno bi bilo o ovome izvijestiti prvom rečenicom navedene vijesti, obzirom da su u daljnjem tekstu navedeni načini izvršenja samoubojstava.

Portal *Jutarnjeg lista* ovog je siječnja objavio vijest o počinjenju ubojstva i samoubojstva muškarca s Floride. Nadnaslov članka glasi: „*Pismo na sedam stranica*“, naslov: „*STRAVIČAN ZLOČIN: asistent na uglednom fakultetu ubio svoju trogodišnju kćer, a potom presudio sebi, policija pronašla stravičnu oproštajnu poruku.*“

Da je riječ o *clickbait* naslovu saznajemo gotovo na samom početku članka: „*Pismo na ukupno sedam stranica bilo je napisano 6. prosinca. Policija nije objavila čitavo pismo, no izvijestila je o nekim njegovim dijelovima u kojima se spominje rastava braka i borba za skrbništvo (...)*“

Teško bi bilo zaključiti na koji je način *Jutarnji list* došao do saznanja da se doista radilo o *stravičnom* oproštajnom pismu. Uz pretjeran, senzacionalan i pomalo lirski opisan naslov, članak nudi i mnoštvo detalja, koji se, isto tako, kose s naputcima. Primjerice, objavljena su

³⁸ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dvije-zene-u-zadru-u-razmaku-od-par-sati-pocinile-samoubojstvo/2054490.aspx> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)

imena, godine starosti, datumi, ali i mjesta stanovanja preminulih. No najviše iznenađuju opširni opisi preminulih: „*Aytes je visio na verandi. Na glavi je imao plastičnu vrećicu i uže oko vrata. Na sebi je imao svečano odijelo i cipele. Nedaleko od tijela bila je uokvirena slika njega i njegove kćeri. Elino beživotno tijelo pronađeno je u krevetiću u spavaćoj sobi. Na sebi je imala pidžamu i bila je pokrivena do vrata. Ležala je na leđima s ručicama uzdignutim iznad glave. U jednoj ruci držala je crtež jednoroga. Pokraj nje je bila i mala plišana životinja.*“³⁹

Nakon ovakvih javnih objava, postavljaju se mnoga pitanja. Ukoliko je poželjno da se u izvještajima o samoubojstvima, a osobito kada su u slučajevima uključena djeca, ne iznose specifičnosti i detalji načina samoubojstva, zašto je u ovom slučaju tomu tako? Naši su mediji, u ovom slučaju Jutarnji list, o tome izvijestili informacijama dobivenih od stranih medija, trebalo li onda osuđivati naše medije? Jesu li mogli izbjeći objavu o ovom slučaju? Jesu li urednici bili zainteresirani za ovaj slučaj zbog njezina gnjusna i javnosti „zanimljiva“ sadržaja? Jesu li urednici i novinari stranog medija promislili i preispitali svoju savjest prije iznošenja ovakvih detalja javnosti? Postoji i mogućnost prevelikog suda kada je pitanju upravo ovaj primjer. No, kosi se s nekim načelima Kodeksa profesionalnog postupanja. Tako Kodeks Danskog novinarskog vijeća naglašava: „*prema žrtvama zločina ili nesreća treba se odnositi s najvećim mogućim obzirom*“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998:195).

Portal *Večernjeg lista* u svibnju je ove godine objavio vijest naslova: *Otkriveno zašto se ubila medicinska sestra kraljevske obitelji.*⁴⁰ Vijest je izuzetno zanimljiva upravo zbog razloga počinjenja samoubojstva. Naime, 2012. godine, u vrijeme kada su princ William i vojvotkinja Kate Middleton čekali svoje prvo dijete, vojvotkinja je boravila u bolnici, a saznajemo, kako piše Večernji, kako su se voditelji neimenovane australske radijske postaje odlučili predstaviti kao članovi kraljevske obitelji i nazvati bolnicu, ne bi li doznali informacije o vojvotkinjinu stanju. Na poziv voditelja javila se bolničarka, koja je „nasjela“ na voditeljevo lažno predstavljanje i otkrila javnosti kako Kate ima probleme s mučninama. Istu su vijest prenijeli i ostali mediji, što ne čudi, obzirom koliku medijsku pozornost ima čitava kraljevska obitelj. Svjedoci smo i prenošenja kraljevskih vjenčanja na malim ekranima, nebrojene komentare na odjevne kombinacije u tabloidima i društvenim mrežama i slični primjeri. Obzirom da je vijest, kako navodi Večernji, uznemirila javnost i dovela do pomutnje, bolničarka koja je povjerovala

³⁹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/stravican-zlocin-asistent-na-uglednom-fakultetu-ubio-svoju-trogodisnju-kcer-a-potom-presudio-sebi-policija-pronasla-stravicnu-oprostajnu-poruku/8234939/> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)

⁴⁰ <https://www.vecernji.hr/showbiz/ovo-je-natjeralo-kraljevsku-bolnicarku-na-suicid-1318379> (pristupljeno - 05. svibnja 2019.)

radijskim voditeljima pronađena je mrtva u svome stanu. Nedugo nakon toga, službeno je dokazano kako je počinila samoubojstvo. Ostaje pitanje: jesu li novinari, u ovom slučaju voditelji, odgovarali za ovaj neprofesionalan čin, koji je na koncu tragično završio? Međunarodna deklaracija o načelima ponašanja novinara jasno govori kako „*novinar mora koristiti samo poštene metode pribavljanja vijesti, fotografija i dokumenata*“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007:198).

Za neka bi se samoubojstva moglo reći da su morbidna, obzirom da su počinjena „iz krivih razloga“, jedan takav primjer dolazi iz daleke nam Kine. Kako je prenio Jutarnji list: „*OČAJNA MAJKA OD TUGE SKOČILA U SMRT S DVOJE DJECE. Bila je uvjerena da joj je muž preminuo u prometnoj nesreći, a on je zapravo vlastitu smrt lažirao.*“⁴¹ Iako je naslovom gotovo sve rečeno, u nastavku teksta saznajemo da se muž preminule „predao policiji“ nakon što je saznao za samoubojstvo i ubojstva svoje supruge. Lažirao je vlastitu smrt, a „*kasnije je otkriveno da je imao dugove u iznosu od otprilike 100.000 juana. Početkom rujna, He je ugovorio policu osiguranja vrijednu milijun juana (145.000 dolara) o čemu njegova žena nije ništa znala.*“⁴² Iako Kodeks profesionalnog postupanja navodi kako je jedno od ponašanja suprotno dobroj novinarskoj profesiji ne spominjati samoubojstva i pokušaje samoubojstva, „*osim u slučaju kad postoji razumljiv interes koji opravdava medijsko praćenje, a i u takvim slučajevima spominjanje mora biti krajnje obazrivo*“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998:195), mogli bismo zaključiti kako su se urednici ovu vijest odlučili objaviti upravo zbog specifičnosti zapleta same priče. Iako se navode i načini samoubojstva (u ovom slučaju i dvaju ubojstava), i strani, i domaći mediji iznijeli su vijest koja sama po sebi ostavlja dojam osude. Jasno je kako je suprug glavni krivac za ono što se dogodilo njegovoj obitelji, iako je takva osuda kosi s pravilima novinarske profesije.

U rujnu je prošle godine objavljena vijest naslova: *Djevojčica (3) preživjela sama četiri dana: Jela kruh i maslac.*⁴³ 24sata objavilo je kako je majka iz južnog Walesa počinila samoubojstvo u prisutnosti svoje trogodišnje kćeri, koja je do dolaska policije „*uspjela preživjeti četiri dana sama tako što je jela kruh i maslac koje je pronašla.*“⁴⁴ Iako se naputci o pisanju o samoubojstvima ovom viješću djelomice krše; objavljena je fotografija žene koja je počinila

⁴¹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/ocajna-majka-od-tuge-skocila-u-smrt-s-dvoje-djece-bila-je-uvjerena-da-joj-je-muz-poginuo-u-prometnoj-nesreci-a-on-je-zapravo-vlastitu-smrt-lazirao/7953465/> (pristupljeno - 09. srpnja 2019.)

⁴² Isto

⁴³ <https://www.24sata.hr/news/djevojica-3-prezivjela-sama-cetiri-dana-jela-kruh-i-maslac-589128> (pristupljeno - 10. srpnja 2019.)

⁴⁴ Isto

samoubojstvo, navedeni su žrtvini osobni podaci. Njemačko vijeće za medije naglasilo je, kao jednu od smjernica, kako „izvještavanje o samoubojstvima zahtjeva posebna ograničenja. Ovo se osobito odnosi na objavljivanje imena i detaljnih opisa okolnosti. Iznimke su opravdane samo ako se radi o slučaju iz suvremen povijesti i o javnom interesu“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007:238). Osim osobnih podataka, jasno je kako su napisane i okolnosti u kojima je žrtvina malodobna kći boravila nekoliko dana „*trogodišnjakinja je bila vidno zapuštena, jela je kruh i maslac koje je pronašla...*“⁴⁵ Iako smjernica jasno naglašava kako „djeca i mladi ljudi uživaju posebnu zaštitu iz obzira prema njihovoj budućnosti. Pravo javnosti na informacije mora se uvijek staviti u kontekst s ljudskim pravima upletenih osoba. Potreba za senzacijom ne opravdava pravo javnosti na informaciju“ (2007:237). Prilikom iznošenja ove vijesti, novinari su se pridržavali pravila o iznošenju detalja o načinu počinjenja samog čina samoubojstva. Naglašeno je kako je preminula „navodno“⁴⁶ bila sklona piću, a kako je ujedno bila i žrtvom obiteljskoga nasilja, ali kako nikada nije davala znakove depresije.

Elektronički mediji nude vijesti o samoubojstvima, ali one su manje zastupljene. Najčešće se radi o zastarjelim vijestima, češće onima koje su prenijeli strani mediji, a naši ih, zbog intrigantna sadržaja, preuzeli. Većinom svi mediji prenose fotografije preminulih, što nikako nije poželjno, ali i informacije o detaljima na koji su si samoubojice oduzele život. Mogli bismo zaključiti kako su vijesti o samoubojstvima objavljene zbog zanimljiva sadržaja i načina počinjenja samoubojstva, ali i zbog manjka materijala za pisanjem novih vijesti; čemu svjedoče vijesti stare i do dvije godine. Pozitivno je što gotovo svaka vijest donosi kontakt na koji se osobe mogu javiti, ukoliko imaju samoubilačkih nagona. Zasiurno vijesti o ovakvim temama pružaju veću kličanost, a samim time i čitanost i unatoč manjoj zastupljenosti, mogu ostaviti pogrešan dojam na čitatelje.

8. Tema suicida u tiskanim medijima

Marčinko nudi nekoliko „dobrih“ primjera iz dnevnih novina. Primjerice, naslovi glase: „*Maturantica se raznijela bombom*“, „*U smrt zbog neuzvrćene ljubavi*“, „*Objesio se jer nije mogao plaćati kredit*“, „*Oštetio automobil i ubio se očevim pištoljem*“ (Marčinko i suradnici, 2011: 197). Možemo se složiti s autorovim tvrdnjama kako svaki od primjera ne sadrži osudu samoubojstva kao nešto što je neprihvatljivo, ali primjeri ne nude ni rješenja za konstruktivno

⁴⁵ Isto

⁴⁶ Isto

rješenje problema. „Zato i način i sadržaj izvješćivanja o samoubojstvima moraju biti realni, bez lirskih, slikovitih prikaza, bez senzacionalističkog opisivanja događaja, stvaranja zapleta i intriga, traženja krivca i dijeljenja lekcija“ (Marčinko i suradnici, cit. prema Stanić, 1999.).

Osvrćući se na teze iznijete u znanstvenoj i stručnoj literaturi iz područja teorije medija na medijskom polju, u nastavku rada istraživanjem tjednika *Bjelovarski list*⁴⁷, u razdoblju od 2009. do 2015. godine, cilj je otkrivanje zastupljenosti takvih tema i načina njihova predstavljanja u tjedniku lokalnog karaktera. *Bjelovarski list* slovi kao najčitaniji tjednik Bjelovarsko-bilogorske županije pa valja ispitati može li način na koji izvještava o samoubojstvima negativno utjecati na lokalnu zajednicu. Budući da je zastupljenost tema o suicidu u tjedniku *Bjelovarski list* bila spominjana i prije početka razdoblja izvršavanja ovog istraživanja, primijećeno je kako se uređivačka politika navedenog lista na temu samoubojstava od 2009. godine znatnije promijenila. Naime, intenzivnije se izvještavalo na tu temu. Moglo bi se reći kako je 2009. bila prijeloma godina u kojoj je tema suicida bila najviše zastupljena. Upravo je iz tog razloga, ona uzeta kao početka točka istraživanja. Cilj je bio istražiti zastupljenost ove teme u sedam godina navedenog lista.

Praksa izvještavanja o temi samoubojstva u tjedniku *Bjelovarski list*, kroz razdoblje od sedam godina (od 2009. do 2015. godine), pokazat će kako list, koji se vodi kao najčitaniji u županiji, na vrlo neprofesionalan način prenosi vijesti o samoubojstvima. Ne samo što objavljuje fotografije mjesta nesreće i preminulih, već i špekulira i traži razloge počinjenja samoubojstava.

Isto tako, istraživanjem se uviđa kako su teme samoubojstava zastupljene i na naslovnim stranicama tjednika isključivo zbog što veće tiraže tjednika, ali iznenađuje što urednici, ali i sami novinari ne promišljaju o posljedicama koje ostavljaju po javno mnijenje. Iako javnost, vjerojatno, nije informirana o tome što novinari smiju, a što ne smiju objavljivati, mogu se osjećati neugodno, zgroženo i šokirano načinom prezentiranja vijesti o tako osjetljivoj temi. Prije svega, ni u jednoj vijesti ne vidi se suosjećanje s obiteljima preminulih, što istu obitelj može dovesti u veoma nepoželjan položaj. Obzirom da tjednik objavljuje osobne podatke preminulih, lokalna zajednica može stvoriti određeno mišljenje prema obitelji preminulog, iznositi predrasude, tračeve, učiniti da se obitelj udalji od ostalih zbog stida.

⁴⁷ Autorica ovog diplomskog rada, istraživanje provedeno u tjedniku *Bjelovarski list*, izvršavala je u Narodnoj knjižnici Petar Preradović, u Bjelovaru. Koristila se arhivskim primjerima spomenutog tjednika u razdoblju od 2009. do 2015. godine, a fotografije priložene u radu, autorica je fotografirala samostalno.

Istraženim se uviđa kako je, prije svega, potrebno preispitati stručnost novinara, ali i uvidjeti mogu li se postrožiti kriteriji prema kojima se o ovoj temi medijski djelatnici odnose. Poželjno bi bilo i na ranijim godinama studija, studente novinarstva podučiti o načinima na koje je poželjno pisati o vrlo osjetljivim i teškim temama, a posebice o samoubojstvima. Daljnjim radom iznose se konkretni primjeri iz tjednika.

8.1. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2009. godinu

Listajući Bjelovarski list iz 2009. godine, na prvu vijest koja donosi izvještaj o samoubojstvu, nailazimo u 37. broju tjednika, dana 26. siječnja. Na samoj naslovnici, u donjem lijevom kutu možemo pročitati nadnaslov: „*POKUŠAJ SAMOUBOJSTVA*“, naslov: „*Mario pucao u srce i na sreću promašio.*“ Na prvi pogled iznenađuje što se vijest takve tematike uopće nalazi na naslovnoj stranici tjednika, unatoč i ranije spomenutom naputku kako bi se takve teme upravo na naslovnim stranicama trebale izbjegavati. Unatoč tomu, vijest o ovom pokušaju samoubojstva smještena je u rubriku AKTUALNO, na trećoj stranici tjednika, istaknuta bijelim slovima na crnoj podlozi. Ispod već spomenutog naglašenog naslova, objavljena je fotografija mjesta događaja, uz opis: „*Cafe bar Mont na Slavonskoj cesti, mjesto nesvakidašnjeg događaja.*“ Izuzmemo li nedostatak slova *f* u engleskoj riječi *caffè*, doznajemo kako je ovaj događaj proglašen nesvakidašnjim, što bi se moglo protumačiti kao jedan od razloga prenošenja takve vijesti i razlog zašto tjednik naglašava njezinu važnost. U daljnjem tekstu doznajemo kako su novinari s namjerom otišli u spomenuti *caffè bar* istražiti što se točno dogodilo: „*Tragom brojnih verzija događaja koji je zaprepastio mnoge Bjelovarčane, a posebice stanovnike prigradskog naselja Novoseljani, pokušali smo doznati što se stvarno dogodilo oko 19:45 sati u ponedjeljak u caffè baru Mont na Slavonskoj cesti, gdje je 30-godišnji Mario B., iz pištolja ispalio hitac pokušavajući si oduzeti život.*“ Ovom viješću doznajemo gdje se točno i u koliko sati zbio pokušaj samoubojstva, ali uz to i ime i dob osobe koja ga je pokušala izvršiti. Nadalje, doznajemo kako je izjavu o detaljnijem događaju dala imenovana konobarica *caffè bara*: „*Čula sam, hvala Bogu, da je izvan životne opasnosti i da se dobro oporavlja – kazala je V. Vukelić prošlog petka za vrijeme posjeta caffè baru Mont odbivši nagađati o razlozima koji su nesretnog mladića nagnali na suludi čin.*“ Lako je uočiti subjektivnost novinara koji je pisao ovu vijest. Iznijeti ovakvu vijest i javno je proglasiti suludim činom, nije nimalo i uopće profesionalno, a osobito u situacijama kada je riječ o ovako osjetljivoj temi. Subjektivnost je vidno naglašena i na samom kraju vijesti: „*Sreća u nesreći da je Mariju najvjerojatnije zadržala ruka, što mu je i spasilo život jer je metak namijenjen srcu promašio cilj za samo*

nekoliko centimetara i pogodio plućno krilo.“ Je li novinar pretpostavio kako je mladiću zadrhtala ruka? Je li doista riječ o *sreći u nesreći*? O tome bi se moglo diskutirati, ali možemo zaključiti kako je ova vijest primjer neprofesionalnog iznošenja vijesti o samoubojstvu, odnosno pokušaju istog.

Na sljedeću objavljenu vijest na temu samoubojstva, nailazimo dana 2. ožujka. Nadnaslov pod rubrikom CRNA KRONIKA, na 13. stranici tjednika glasi: *„TRAGEDIJA U BJELOVARU: OBJESILA SE PULMOLOGINJA VESNA DRAŽILOV.*“ Naslov: *„Samoubojstvo omiljene liječnice šokiralo Bjelovar.*“ Slično kao i u prijašnjoj vijesti, ispod naslova nalazi se fotografija mjesta događaja, odnosno, kako je i opisano: *„Obiteljska kuća Dražilovih i mjesto tragedije.*“ Čitajući vijest o ovom samoubojstvu, na samom početku saznajemo sve podatke o preminuloj: *„Pedesetosmogodišnja liječnica Vesna Dražilov iz Bjelovara prošlog je utorka nešto iza šest sati pronađena mrtva na tavanu obiteljske kuće u Bjelovaru. Prema nepotvrđenim informacijama, ona se u jutarnjim satima objesila, a uzroci ovog čina koji je zaprepastio mnogobrojne sugrađane, a posebno brojne pacijente koji su o liječnici, zbog njezine vedre naravi i susretljivosti, imali samo riječi pohvale, za sada su nepoznati.*“ Obzirom da je preminula, u lokalnoj zajednici imala značajnu ulogu (u daljnjem tekstu saznajemo kako preminula bila jedina liječnica pulmolog u Bjelovarskoj bolnici: *„Budući da osim pokojne (...) Opća bolnica nema niti jednog pulmologa, tu će djelatnost obavljati specijalisti internisti*“, ne čudi što se izvijestilo o njezinoj smrti. Ipak, i u ovoj se vijesti „osjeti“ doza subjektivnosti, koje ne bi smjelo biti: *„(...) gradom kruže razne glasine. Među njima i one o nesređenim bračnim odnosima. No, samo dan ranije liječnica Dražilov došla je u bolnicu po supruga koji je imao lakši operativni zahvat i odvezla ga na kućnu njegu, što upravo upućuje na suprotno.*“ Isto tako, bez potvrde i izjave liječnika, piše sljedeće: *„No, možda razloge u samoubojstvu treba tražiti u njenim psihičkim problemima zbog kojih je u posljednje vrijeme bila sve češći pacijent u ordinacijama psihijatar.*“ Nagađanja zašto si je preminula oduzela život nikako nisu poželjna, takva se pitanja ne bi smjela javno iznositi, a posebno „puka nagađanja“.

Dana 11. svibnja 2009., Bjelovarski je list izvijestio o dva samoubojstva. Rubrika AKTUALNO, na drugoj stranici tjednika, donosi nadnaslov: *„CRNI TJEDAN: MUŠKARAC SE RAZNIO, ŽENA SE OBJESILA.*“ Naslov glasi: *„Susjed Dušek: Samo su mu patike ostale čitave...*“ Kao i u ranije spomenutim vijestima na temu samoubojstava, i ovo donosi fotografiju s mjesta nesreće. Na fotografiji je susjed, koji *„pokazuje šupu u kojoj se Davor raznio bombom*“. Na samom početku saznajemo što se dogodilo: *„U Gornjem Dragancu se 47-godišnji muškarac ranio s dvije bombe, a u Srijedskoj se 67-godišnja žena objesila u svom*

šljiviku.“ I ovom se viješću pokušava doznati razlog počinjenja suicida, ispitujući susjeda o tome što se dogodilo. Isto tako, na kraju stranice objavljena je i fotografija sljedećeg opisa: „*Šljivik u kojem se objesila Marija*“. Obzirom da se radilo o dva samoubojstva, novinari su toj vijesti dali na značaju, pa se ona nalazi i na naslovnoj stranici tjednika.

Dana 18. svibnja iznenađujuća fotografija, objavljena uz vijest o samoubojstvu maturanta nakon norijade, donosi fotografiju maturanata na bjelovarskom Partizanovom igralištu, gdje godinama odvija već spomenuta norijada, a opis fotografije neugodno iznenađuje: „*Prije tri godine život si je oduzela maturantica Tatjana Jurican popivši stotinjak tableta*“. Sama činjenica da tjednik podsjeća i naglašava način na koji si je prije nekoliko godina maturantica oduzela život, može zaprepastiti javnost. Misao o tome da su ovu vijest pročitali i brojni maturanti, može ostaviti dojam „poželjnog“ načina ponašanja. U tekstu saznajemo kako si je mladić oduzeo život: „ (...) mladić se objesio u subotu nešto iza jedan sat iza ponoći na nadstrešnici obiteljske kuće.“ Uz detaljan opis počinjenja samoubojstva, podatke o preminulom, iznenađuje i sam naslov vijesti: „*Mladić se objesio zbog nesretne ljubavi?*“, koji ponovno donosi pretpostavku o razlogu počinjenja samoubojstva. Takvo izvještavanje iznenađuje, posebice jer u Članku 16., Kodeksa časti Hrvatskog novinarskog društva, jasno piše: „*Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju te ih treba svesti na najmanju moguću mjeru, uz poseban obzir kad je riječ o djeci. Potrebno je pridržavati se stručnih smjernica za izvještavanje o samoubojstvima.*“⁴⁸ Istog dana na 13. stranici rubrike CRNA KRONIKA, *Bjelovarski list* donosi vijest naslova: „*Tri sata prijetio da će se ubiti bombom*“. Objavljene su informacije o godinama i inicijali osobe koja je pokušala izvršiti samoubojstvo, kao i detaljan opis onoga što se dogodilo. Iznenađuje što tjednik izvještava i o pokušajima samoubojstava, upravo zbog dojma koji mogu ostaviti na čitatelje, odnosno javno mnijenje.

⁴⁸ <http://www.hnd.hr/dokumenti> (pristupljeno - 06. rujna 2019.)

Slika 1: Bjelovarski list, objavljen dana 25. svibnja 2009. godine

Dana 25. ožujka 2009. godine, tjednik na naslovnoj stranici, kao jednu od glavnih vijesti, objavljuje: „Tragedija – nestali Bjelovarčanin pronađen mrtav“, a o detaljima događaja piše na samoj naslovnici. Dakle, vijest naslova: „Zdravko se raznio bombom u šumarku blizu kuće“, u cijelosti je objavljena na naslovnoj stranici tjednika. Iz naslova doznajemo sve što je novinarima bilo „važno“ da javnost sazna. Uz vijest, objavljena je fotografija na kojoj dvojica muškaraca u rukama nose lijes u parkirano vozilo. Istog je dana, na naslovnici, ali i u rubrici AKTUALNO, na trećoj stranici objavljena vijest nadnaslova: „ŠOK: Dva identična samoubojstva na čazmanskom području“, a naslova: „Šok: „Dvoje staraca isti dan skočilo u bunar“. I ovom se viješću iznose detalji počinjenja samoubojstva: „Naime, 72-godišnji S.T. oko vrata si je vezao omču, dok je drugi kraj užeta privezao za bunar i u njega skočio.“, a uz vijest, što ne iznenađuje, nalazi se fotografija bunara „u koji je skočila nesretna S.K.“, druga osoba koja je počinila samoubojstvo. Ova vijest odvrća pozornost, obzirom da je, kao i većina, napisana na crnoj podlozi s vidno uvećanim naslovom.

Sljedeća vijest koja prenosi još jednu osjetljivu temu, objavljena je 6. srpnja 2009. godine, a smještena je i na naslovnoj stranici, u donjem lijevom kutu. Naslov glasi: „Samoubojstvo:

devetnaestogodišnjak se ubio na ribnjaku“. I ovom viješću, na 12. stranici rubrike CRNA KRONIKA, doznajemo sve detalje izvršenja samoubojstva: „*Devetnaestogodišnji M. M. izvršio je samoubojstvo ispalivši si metak iz puške u tijelo. (...) Iz neslužbenih smo izvora doznali kako je osim puške iz koje je ispalio smrtonosni hitac pokraj mladića pronađen i plinski pištolj, te oproštajno pismo u kojem se vjerojatno nalaze razlozi zbog kojih je na sebe digao ruku.*“ Uz tekst se nalazi vrlo uznemirujuća fotografija s mjesta nesreće, možemo vidjeti tragove krvi na mjestu nesreće, a takav je i opis fotografije: „*Tragovi krvi na mjestu nesreće*“.

U istom broju i na istoj stranici tjednika, nalazi se i vijest o starijem muškarcu koji se „*objesio u vlastitom štaglju*“. Naslov glasi: „*Susjedi: Već se triput pokušao ubiti*“. Samim naslovom saznajemo detalje počinjenja, a u nastavku teksta i pretpostavku zašto je to učinio: „*Stanko je prošle godine sudjelovao u prometnoj nesreći u kojoj je jedan čovjek smrtno stradao. Iako Stanko nije bio kriv, mučio ga je osjećaj krivnje.*“ Uz tekst nalazi se fotografija obiteljske kuće, bez opisa, ali možemo pretpostaviti da se radi o domu preminulog.

Srpanj 2009. godine donio je još jednu vijest o samoubojstvu. Dana 27. srpnja, rubrika CRNA KRONIKA, na 13. stranici donosi vijest nadnaslova: „*TRAGEDIJA: ZBOG OBITELJSKIH RAZMIRICA ZAPALIO VLASTITI ŠTAGALJ PA PRESUDIO I SEBI*“. Uz tekst je, kako je i praksa ovog lista, nalazi se fotografija „*obiteljske kuće pokojnog Alojza*“, ali i fotografija štaglja u plamenu, opisa: „*štagalj koji je zapalio izgorio je do temelja*“. Isto tako, i ova vijest iznosi nepoželjne detalje o događaju: „*Mrtvo tijelo Alojza Dušeka (75) iz Hercegovca proteklog je tjedna pronađeno obješeno za krovnu konstrukciju hranilišta za divljač u predjelu šume zvanom Trupinski gaj.*“

Dana, 21. listopada 2009. godine, u rubrici CRNA KRONIKA, na devetoj stranici tjednika, može se pronaći vijest naslova: „*Sinani dvaput pokušao samoubojstvo*“. Ovaj je naslov, kako možemo saznati čitajući vijest, samo „navlakuša“ kako bi se ista vijest pročitala. Riječ je o obitelji u kojoj je suprug usmrtio suprugu, a pokušao isto učiniti i sinu pa Bjelovarski iznosi detalje ubojstva i pokušaja ubojstva, u kojima, na samom kraju vijesti, spominje kako tjednik „neslužbeno“ doznaje da je spomenuti u dva navrata pokušao izvršiti samoubojstvo.

Na trećoj stranici Bjelovarskog lista objavljenog 30. studenog, pod rubrikom AKTUALNO možemo pronaći naslov: „*Hijela se baciti, ali zapela joj noga*“. Ovaj, pomalo morbidan naslov, iza sebe krije priču o mogućem samoubojstvu 68-godišnje žene. Nadnaslov glasi: „*Smrt na pruzi: Strojovođa sumnja u samoubojstvo Milke K.*“ Novinari su od strojovođe dobili sljedeću izjavu: „*Odjednom sam je ugledao kako izlazi iz grmlja, očito u namjeri da se cijelom težinom*

baci pod vlak, no stopalom je zapela za kamenje na pruzi i vlak ju je udario bočnim dijelom.“ Uz vijest neprikladnog naslova, nalazi se i fotografija vlaka, ispod koje stoji opis: „*Nesretnu je ženu udario vlak na relaciji Križevci-Bjelovar.*“

Posljednja vijest na temu samoubojstava, koju je prenio Bjelovarski list u godini 2009., objavljena je 7. prosinca. Nadnaslov glasi: „*Misteriozno samoubojstvo – uzorni 22-godišnjak pucao si u glavu.*“ Vijest, kao i ostale, donosi i fotografiju doma, ali i detalje o postupku samoubojstva preminulog: „*M. D. (22) iz Velikog Vukovja pored Garešnice počinio je samoubojstvo ispalivši si hitac u glavu iz pištolja proteklog četvrta oko 4 sata ujutro.*“

Tijekom 2009. godine, u Bjelovarskom je listu objavljeno dvanaest vijesti na temu samoubojstava. Od njih dvanaest, dvije vijesti prenose o pokušajima samoubojstava. Uz svaku vijest objavljena je fotografija, a na njima se, najčešće, nalaze mjesta događaja, odnosno mjesta na kojima su si preminuli oduzeli život. To su najčešće fotografije obiteljskih kuća.

8.2. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2010. godinu

Prva vijest na temu samoubojstava u Bjelovarskom listu iz 2010. godine, objavljena je 1. veljače. Riječ je o vijesti koja govori o ocu koji je silovao vlastitu kći, a ona si je, zbog posljedica i tragedije koju je doživjela, pokušala oduzeti život. U tekstu doznajemo: „*Ubrzo nakon toga (silovanja) nesretna kći se pokušala ubiti, a prema iskazu njezine majke jedne je večeri popila 30-ak praksitena.*“ Obzirom da je riječ o vrlo delikatnoj temi, kao što je silovanje, novinari su odlučili objaviti i tekst podnaslova „Pokušaj samoubojstva“ u kojemu saznajemo citirane informacije. U istom broju tjednika, u rubrici AKTUALNO, na petoj stranici, nailazimo na sljedeći naslov: „*Svake godine četiri učenika pokušaju samoubojstvo!*“ Ovim se člankom htjelo ukazati na važnost prevencije vršnjačkog nasilja, što je izuzetno poželjno. Opisani su detalji nasilja u člankom spomenutoj osnovnoj školi, ali i pritužba ravnatelja iste škole kako Ministarstva nemaju novca za adekvatnog psihologa, koji bi mogao biti od izuzetne pomoći prilikom rješavanja problema, kao što je vršnjačko nasilje.

Još jedno upozorenje vezano uz temu samoubojstava, *Bjelovarski list* prenio je 15. veljače 2010. godine. Na petoj stranici rubrike AKTUALNO, nailazimo na nadnaslov: „*PORAZNO: Županija s najviše samoubojstava*“. Tekstom se željelo ukazati na sveprisutniji problem u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, obzirom da je, kako piše Bjelovarski: „*najveći udio*

samoubojstava u Hrvatskoj 2008. zabilježen u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Od 103 slučaja nasilne smrti tri se odnose na ubojstva, a čak 38 na suicide. “ Vijest se kosi s jednim od temeljnih pravila: „valja izbjegavati izraze kao što su „epidemija samoubojstava“ ili „mjesto s najvišom stopom samoubojstava u svijetu. “

Prvog je ožujka 2010. godine objavljena priča o siromašnoj obitelji Strabić. Vijest se nalazi na devetoj stranici CRNE KRONIKE, a naslov glasi: „*SLAVICA: Sin Josip zbog požara štrajka glađu i prijeti samoubojstvom*“. Navedenoj obitelji u požaru je izgorjelo imanje pa zbog toga: „*već danima ništa ne jede i prijeti da će si oduzeti život*“. Obitelj je, vjerojatno zbog potrebe i pozivu u pomoć, ovu vijest i podijelila s javnošću, a zbog privlačenja pažnje, spominje se i želja za samoubojstvom. Uz tekst, objavljena je i fotografija na kojoj vatrogasci gase požar, uz opis: „*Šteta od požara ovoj je obitelji nenadoknativa*“.

U srpnju je, 19. dana u mjesecu, na naslovnici Bjelovarskog lista objavljena vijest naslova: „*Ivan zapalio imanje prepuno eksploziva pa se odmah objesio*“. Na devetoj stranici rubrike Crna kronika, stoji naslov: „*Posvađao se sa ženom pa zapalio imanje i objesio se*“, a u daljnjem tekstu iznose se detalji: „*Ivan se objesio u voćnjaku, a susjedi tvrde da su mogli odletjeti u zrak jer je požar podmetnuo u kući punoj oružja i eksploziva*“. Uz detaljniji uvid u bračno stanje preminulog i njegove namjere, stoji i fotografija zapaljenog imanja uz neprimjeren opis: „*Što se događalo u glavi Ivana Ružičke ostat će vječna tajna*“.

Na osmoj stranici Bjelovarskog lista, dana 26. srpnja, objavljena je kratka vijest o pokušaju samoubojstva, naslova: „*Mladić si prerezao žile*“. U daljnjem tekstu saznajemo kako je mladić na, već ranije spomenutom Partizanovom igralištu, razbijenom bocom pokušao izvršiti samoubojstvo, ali je na vrijeme prevezen u bolnicu. Je li *Bjelovarski list* ovu vijest doista morao iznijeti javnosti? Javnost ovom viješću može biti samo zgranuta, a nije nemoguće i da neki od čitatelja pokušaju isto.

Posljednja vijest o samoubojstvu 2010. godine, u Bjelovarskom je listu objavljena 6. rujna, a nalazi se i na samoj naslovnici tjednika. Nadnaslov glasi: „*TRAGEDIJA U JOŠINAMA: ZAŠTO, IVICE?*“, a naslov: „*Raznio se bombom, jednogodišnji sin neće ga se ni sjećati*“. Ovo je prvi primjer u kojemu je *Bjelovarski list* objavio fotografiju preminulog, no uz fotografiju preminulog nalazi se i fotografija njegova doma. Iz naslova možemo saznati sve što se dogodilo, ali i uvidjeti koliko su i nadnaslov i naslov neprimjereni i osuđujući.

Primjetno je kako je u 2010. godini bilo značajno manje izvještaja o samoubojstvima, negoli godinu ranije. Listajući tjednik iz 2010., saznaje se kako je u redakciji došlo do promjene

urednika, što bi se moglo pokazati kao pozitivna značajka, u ovom slučaju, prilikom iznošenja vijesti o samoubojstvima. Možemo primijetiti kako se u dva navrata, na samom početku godine, naglašava važnost prevencije samoubojstava, kao i upozorenje na porazan broj samoubojstava u županiji. Od ukupnih sedam vijesti u kojima se spominju samoubojstva, samo dvije tijekom 2010. godine iznose vijesti o počinjenju istog. Od njih sedam, četiri se odnose na pokušaje, upozorenja ili prijetnje samoubojstvima, jednom se viješću naglašava porazan broj. Ipak, tjednik i dalje krši načela profesionalnog izvještavanja o samoubojstvima (iznoseći detalje počinjenja istog, objavljivanjem fotografija mjesta nesreće ili preminulih, senzacionalističkim naslovima i sl.). Je li doista promjena urednika dovela do smanjenja izvještavanja o samoubojstvima, valja vidjeti u nastavku istraživanja.

8.3. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2011. godinu

Bjelovarski je list 2011. godine, prvu vijest koja je povezana sa samoubojstvom, objavio 10. siječnja. U rubrici CRNA KRONIKA, na osmoj stranici, može se pronaći vijest sljedećeg naslova: „*Nitko ne zna zašto je miran mladić ubio maćehu pa sebe.*“ Uz tekst o događaju, nalazi se fotografija koja prikazuje mjesto tragedije. U tekstu stoji: „*Tridesetpetogodišnji Alen Kraševac je oko 14:30 sati u stanu svojeg oca Josipa Kraševca na drugom katu stambene zgrade u Nazorovoj ulici hicem iz pištolja ubio svoju 53-godišnju maćehu Gordanu Kraševac, a potom je izvršio samoubojstvo.*“ Kojima se automatski krši više od jednog naputka, ranije spomenutih u radu. Ponajprije, vijest nudi javno prenošenje imena i prezimena osoba koje su sudjelovale u tragediji, ali i onih koje nisu (otac ubojice i samoubojice), navode se godine preminulih, kao i vrijeme i mjesto počinjenja nesreće. U nastavku se teksta može saznati kako je „Alen pištolj posjedovao ilegalno“, a novinari iznose i podatke o radim mjestima preminulih. Kraj ove vijesti iznosi stav: „*no izgleda kako će prava istina zauvijek ostati neotkrivena.*“

U istom je broju i u istoj rubrici tjednika, na devetoj stranici objavljena vijest naslova: „*Otac mu nije htio posuditi automobil pa se ubo nožem u trbuh.*“ Vijest je vrlo kratka, a saznajemo kako je mladić pokušao izvršiti samoubojstvo.

Slika 2: Bjelovarski list, objavljen dana 10. siječnja 2011. godine

Sljedeća vijest potječe od dana, 7. veljače 2011. godine. U 135. broju tjednika na naslovnoj stranici, u desnom donjem kutu, možemo uočiti naslov: „*RAZNIO SE BOMBOM: Popio pivo i mirno rekao: Idem se sad ubiti.*“ Ovoj je vijesti posvećena gotovo čitava druga stranica tjednika, rubrike Aktualno. Kao što je uočljivo na fotografiji ispod teksta, tjednik je prenio i kazaljkom ukazao gdje se točno nalazi mjesto na kojem je, kako glasi i nadnaslov *još jedan hrvatski branitelj digao ruku na sebe.* Vijest nudi i detaljan opis izvršenja samoubojstva, godine samoubojice, vrijeme izvršenja samoubojstva, kao i njegovo ime i prezime. Pozitivno je što je u ovoj vijesti naglašeno kako je preminuli bolovao od PTSP-a, kao što naputci i predlažu: „*valja spomenuti bilo koji mentalni problem koji je imala osoba.*“

Slika 3: Bjelovarski list, objavljen dana 07. veljače 2011. godine

Bjelovarski je list, tjedan dana kasnije, točnije 14. veljače, objavio upozorenje na velik broj samoubojstava kod branitelja. Tako vijest u rubrici CRNA KRONIKA nosi naslov: „Ubila se 53 branitelja.“ Vijest je vezana uz prošlotjedno samoubojstvo branitelja koji se raznio bombom. Ovom vijeću je, kako navodi tjednik, htjelo ukazati na važnost liječenja branitelja od PTSP-a, kako se više ne bi događali tragični događaji.

Naslovnica od dana 21. ožujka 2011. godine iznenađuje svojim senzacionalističkim naslovom, kao što je vidljivo na fotografiji.

Slika 4: Bjelovarski list, objavljen dana 21. ožujka 2011. godine

U rubrici 7 dana, na trećoj stranici možemo pronaći nadnaslov: „*STRAVIČNO: SAMOUBOJSTVO KOJE JE ŠOKIRALO ČAZMU*“. Riječ je o samoubojstvu mladića koji je isto počinio pištoljem za svinje. U tekstu saznajemo kako: „*Prema pričanjima mještana, mladić je iza sebe ostavio oproštajno pismo u kojem je detaljno obrazložio razloge svoj čina, a u njemu se navodno na posebno dirljiv način oprostio sa svojim voljenim mu roditeljima i djevojkom.*“ Ovom se viješću, iako se radi samo o pretpostavkama, ipak prenosi vijest koja sadrži opise oproštajno pismo preminulog, iako to nikako nije poželjno.

Druga vijest s naslovnice o zaštitaru koji se počinio samoubojstvo, nalazi se na devetoj stranici rubrike CRNA KRONIKA, a donosi vijest nadnaslova: „*Zaštitar Siniša (45) ubio se na radnom*

mjestu“ i naslova nepoželjnog sadržaja: „Napisao „Zbogom sinovi moji i svi najmiliji oprostite“ i pucao si pištoljem u glavu“. Iako u daljnjem tekstu saznajemo: „Ne znamo što je napisao u pismu jer ga je policija predala njegovoj obitelji. Koliko nam je poznato, Siniša je prije nesretnog događaja na mobitelu ostavio poruku koja je glasila - Zbogom sinovi moji i svi najmiliji oprostite.“

Bjelovarski je list 2011. godine objavio ukupno šest vijesti na temu samoubojstava. Od njih šest, četiri su izvršena samoubojstva, jedan pokušaj i jedno upozorenje o velikoj stopi branitelja samoubojica. Iako je zastupljenost samoubilačkim temama manja, njihova prezentacija i prenošenje nije poželjno za javnost. Osobito potresne mogu biti fotografije, kako mjesta nesreće, tako i fotografije preminulih. One svakako stvaraju određeni stav u svakom čitatelju, a to osobito bolno može biti i zasigurno jest, za članove obitelji preminulih o kojima se toliko javno i pretjerano opširno govori i piše.

8.4. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2012. godinu

U 2012. godini u Bjelovarskom je listu prva vijest, na temu samoubojstava, objavljena već 23. siječnja. U rubrici 7 DANA, na petoj stranici tjednika, nalazi se vijest naslova: „Poručnik Hrvatske vojske u stanu počinio samoubojstvo.“ Uz tekst, nalazi se fotografija na kojoj se nalaze policijski službenici, ali i dvojica muškaraca koji lijes unose u vozilo. I ovom je viješću zanemarena privatnost preminulog i njegove obitelji. Objavljeni su mnogi detalji događaja: „Tomo Maretić (37), poručnik HV-a poznatiji pod nadimkom Šerif, oduzeo si je život prošle srijede u dopodnevnom satima u stanu u Gundulićevoj ulici u središtu grada. Prema neslužbenim informacijama, mrtvog su ga pronašla dvojica njegovih bliskih prijatelja i odmah obavijestila policiju. Nesretni poručnik HV-a navodno je pronađen u kupaonici obješen za remen od hlača, prethodno si prerezavši žile na rukama.“ Nepotrebno je naglašavati koliko je grešaka i ovom viješću iznio Bjelovarski list.

Sljedeća je vijest, iznenađujuće, objavljena tek u travnju, dana 2. Na četvrtoj stranici rubrike 7 DANA stoji naslov: „Klemić: Dobili smo psihologa tek kada se učenik ranio bombom.“ Ovom se viješću htjelo ukazati na porazan broj psihologa u bjelovarskim školama.

Četvrtog je dana, mjeseca lipnja tjednik objavio vijest o samoubojstvu starca, senzacionalističkog naslova i vrlo uznemirujuće fotografije. Kako je vidljivo na fotografiji

ispod, neprimjerenost objavljivanja načina samoubojstva može izuzetno loše utjecati na čitatelje. Uz to, kao što je vidljivo, list nudi i uznemirujuću tablicu s ukupnim brojem samoubojstava u razdoblju od četiri mjeseca. Naslovom je vijesti rečeno sve o izvršenju i ishodu samoubojstva.

Slika 5: Bjelovarski list, objavljen dana 04. lipnja 2012. godine

Naslovnica Bjelovarskog lista, dana 18. lipnja 2012. godine, kao glavnu vijest prenijela je vijest naslova: „*Nezapaćeni zločin i tragedija u Kašljevcu – Djeca su sve vidjela. Ženu na smrt izbo, bacio je u đubar, a onda se objesio.*“ Nimalo ne iznenađuje što je list uz opširan tekst, objavio i fotografiju mjesta na kojem je preminuli izvršio samoubojstvo. Isto tako, opširno je opisan i tijek događaja i načini ubojstva i samoubojstva. U istom broju tjednika, na zadnjim stranicama objavljen je, uz horoskop i rasonodu, dodatak naslova: DOGODILO SE NA DANAŠNJI DAN,

u kojemu možemo pronaći sljedeće: „2. srpnja 1961. ustrijelio se slavni američki pisac Ernest Hemingway.“

Sve do jeseni, točnije do 3. rujna 2012. godine, list nije objavljivao vijesti vezane uz pokušaje ili počinjenja samoubojstava. U tom broju lista, na naslovnici možemo pročitati sljedeći naslov: „Zbog duga od 1700 kuna stavio štrik oko vrata.“

Sljedeća vijest potječe od 24. rujna, a o njezinoj važnosti prenošenja, list jasno govori objavom na naslovnoj stranici tjednika. Naslov glasi: Pokušao se ubiti ispred kafića: „Nakon što ga je cura napustila, izbo se nožem“, a ispod naslova naglašen je tekst: „Sedamnaestogodišnji M. R. iz okolice Zrinskog Topolovca prošle je srijede oko 15 sati pokušao izvršiti samoubojstvo ispičavši se nožem u trbuh ispred jednog ugostiteljskog objekta u Prilazu Andrije Hebranga.“ Već se na sljedećoj, drugoj stranici lista, u rubrici 7 DANA, može vidjeti „napuhan“ naslov: „Ostavila ga je cura pa se izbo nožem u trbuh“, uz opširan tekst i saznanje kako je mladić preživio, nalazi se i njegova fotografija, na kojoj je montažom zamučeno njegovo lice.

U studenom, na sreću, možemo pronaći samo jednu vijest koja donosi vijest o samoubojstvu. Naslovnica donosi pogrdan i iznenađujući naslov: „Garešnički pravoslavni pop pronađen obješen na tavanu.“ U pravilu, riječ *pop* pogrdna je, pravilno bi bilo napisati *svećenik* ili *paroh*. Ispravak se uviđa već na trećoj stranici tjednika. Detalji vidljivi na fotografiji.

Slika 6: Bjelovarski list, objavljen dana 05. studenog 2012. godine

Posljednja vijest u 2012. godini, govori o tragediji u kojoj je mladić izvršio samoubojstvo. Detalji su vidljivi na fotografiji ispod teksta. Na fotografiji je lako uočiti nedostatke i pogreške novinara Bjelovarskog lista.

Slika 7: Bjelovarski list, objavljen dana 24. prosinca 2012. godine

Godina 2012. bilježi ukupno osam objavljenih vijesti na temu samoubojstava u tjedniku Bjelovarski list. Od ukupno osam objava, šest je počinilo samoubojstvo, spomenut je jedan pokušaj samoubojstva, kao i jedno upozorenje na sve veći broj samoubojstava. Usporedimo li objave iz 2011. godine, vidljivo je kako je tjednik objavio dvije više objave na ovu temu. Primjetno je i kako je iznošenje vijesti postalo grublje, što je vidljivo u objavama fotografija

izvršenja i scena samoubojstava. Sve su više zastupljene fotografije preminulih i njihovi osobni podaci, koji u sebi sadrže i podatke obitelji preminulih.

8.5. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2013. godinu

U Bjelovarskom se listu tijekom 2013. godine šest puta pisalo na temu samoubojstava. Prva vijest, od njih šest, nosi naslov: „*Tijekom blagdana život si je oduzelo najmanje desetak osoba*“, a objavljena je 14. siječnja. Vijest se nalazi u rubrici 7 DANA, na petoj stranici tjednika. Uz vijest o tome kako si je na kraju 2012. godine život oduzelo više osoba, negoli je to bilo kroz čitavu spomenutu godinu, donosi i uznemirujuću fotografiju, vidljivu ispod teksta. Uz fotografiju, tjednik nudi i popis samoubojstava i pokušaja istog u razdoblju od 2002. do 2011. godine.

Slika 8: Bjelovarski list, objavljen dana 14. siječnja 2013. godine

Naslovnica tjednika, od dana 11. veljače, nudi naslov: „*Nova tragedija u Bjelovaru; bombom se raznio u voćnjaku.*“ Više o tom događaju saznajemo na trećoj stranici tjednika; a nadnaslov glasi: TRAGEDIJA: „*Ničim izazvan, presudio si je 53-godišnji Josip Mohinski.*“ Samim naslovom „*Radnik bjelovarske Česme u voćnjaku se raznio bombom.*“ Dakle, nadnaslovom i naslovom saznajemo gotovo sve što se dogodilo. U tekstu koji nudi Bjelovarski, mogu se pročitati eventualni razlozi počinjenja istog, a sve je potkrijepljeno pretpostavkama koje su iznijeli susjedi preminulog. Lijevo od teksta, nalazi se fotografija na joj osoba u voćnjaku leži na travnjaku, moglo bi se reći kako se radi o rekonstrukciji. „*Nesretni 53-godišnjak u voćnjaku je izvadio osigurač i legao na bombu*“ – stoji ispod fotografije.

Vijest koja donosi prijetnju smrću, tjednik prenosi 18. ožujka na četvrtoj stranici. Naslov glasi: „*Majka: Oduzet ću si život ako me razdvoje od djece.*“ Iako je naslov takav kakav jest zbog veće čitanosti istog, on sam po sebi nije bezopasan, kao bi se mogao činiti. I mi sami često kažemo „*Ubit ću se, ako neće biti ovako ili onako...*“, a većina takve rečenice ne shvaća ozbiljno. No nerijetko se može dogoditi da su upravo takve riječi poziv u pomoć, a ova bi vijest to trebala i predstavljati. Dakle, ovom je viješću Bjelovarski list prenio informacije i razloge zbog kojih majka javno progovara o svojim problemima i prijeti samoubojstvom.

U rubrici Crna kronika, Bjelovarski je list na obje stranice, kao najvažniju, smjestio vijest koja nosi naslov: „*Oduzela si život skočivši u bunar.*“

Slika 9: Bjelovarski list, objavljen dana 18. ožujka 2013. godine

Kao što je vidljivo na fotografiji, Bjelovarski list ponovno objavljuje fotografiju preminule osobe, kao i mjesto gdje se nesretan događaj dogodio. Uz to, nude i fotografiju oca preminule.

Vrlo kratku vijest list donosi 22. srpnja, koja se nalazi u rubrici Crna kronika, i govori o tragediji koja se dogodila u prigradskom naselju, a riječ je o muškarcu koji je počinio samoubojstvo raznijevši se bombom. Naslov glasi: „*Dvadesetogodišnjak se raznio bombom.*“

Posljednja vijest o samoubojstvima kroz 2013. godinu zauzela je najvažnije mjesto na naslovnici dana 19. kolovoza. Naslov vijesti glasi: „*Pokušao se ubiti skokom s prozora Kirurgije*“. Više detalja Bjelovarski donosi već na drugoj stranici tjednika. Saznajemo kako je muškarac koji je pokušao samoubojstvo na koncu slomio obje noge i kako je hitno morao podleći operaciji slezene. Uz tekst nalazi se i fotografija Odjela kirurgije bjelovarske bolnice, odnosno mjesta na kojem se dogodila nesreća.

Kroz 2013. godinu, *Bjelovarski list* prenio je ukupno 6 vijesti na temu samoubojstava, od kojih se tri odnose na izvršenje istog, tjednik spominje jedan pokušaj i jednu prijetnju samoubojstvom, dok je prva vijest o ovoj temi govorila o značajnom porastu broja samoubojstava na samom koncu 2012. godine.

8.6. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2014. godinu

Vijest koju rubrika *Crna kronika* donosi 20. siječnja 2014. godine, govori o ubojstvu i samoubojstvu. Naslov vijesti glasi: „*Teško ranio posinka pa se objesio u obiteljskoj kući.*“ U podnaslovu saznajemo gotovo sve što je novinarima bilo važno da javnost sazna. „*Bojan je u jednom trenutku samo doteturao u dućan. Bio je obliven krvlju i u ruci je imao pištolj. Samo je rekao „Brzo zovine hitnu“ i srušio se na pod – prepričala je trgovkinja stravičan događaj koji su, po svemu sudeći, uzrokovali neriješeni imovinsko-pravni odnosi.*“ Uz opširan tekst, tjednik nudi fotografiju trgovine u koju je „doteturao“ napadnuti, ali i fotografiju obiteljske kuće u kojoj je izvršeno samoubojstvo. Uz to, objavljene su fotografije trgovkinja i bake napadnutog muškarca. Naravno, objavljena su imena i prezimena svih sudionika i svjedoka nesreće.

Godina 2014. donosi još 8 vijesti o samoubojstvima. Naslovi i dani objave su sljedeći:

Bjelovarski list 31. ožujka prenosi vijest naslova: „*Nestao usred noći, susjedima ostavio oproštajno pismo*“, uz vijest nalazi se, kao što je uobičajeno za tjednik, fotografija preminulog i mjesto nesreće.

22. travnja tjednik na naslovnici objavljuje: „*BRANITELJ ANDRIJA BAČAK NAŠAO SE PRED ZIDOM: Najbolje će biti da se ubijemo, valjda će tada ministri biti zadovoljni*“. U kojoj navedeni branitelj žali za ukinutom opskrbinom i prijeti samoubojstvom. Naravno, objavljena je njegova fotografija.

2. lipnja naslovnica donosi naslov: „*Damir nije mogao živjeti bez majke, skočio u bunar*“.

Slika 10: Bjelovarski list, objavljen dana 02. lipnja 2014. godine

9. lipnja rubrika Crna kronika donosi kratku vijest nadnaslova: „*Tragičan odlazak omiljene bjelovarske učiteljice*“, a naslova: „*Za Dianom tuguju obitelj, prijatelji i učenici*“. Vijest navodi osobne podatke preminule, naziv škole u kojoj je bila učiteljica, ali i okolnosti tijekom kojih se dogodila nesreća: „*(...) koja si je odlučila oduzeti život samo tjedan dana nakon poroda.*“ Ipak, viješću nije objavljen način izvršenja samoubojstva.

Dana, 30. lipnja tjednik donosi vijest naslova: „*Oštricom sjekire nekoliko puta udario se u glavu*“.

Rubrika Aktualno, 25. kolovoza donosi naslov: „*U prvih 7 mjeseci zabilježeno čak 20 samoubojstava: Mirna Valentina pronađena je u stanu, Spasoje si oduzeo život u svom domu.*“

List 1. rujna objavljuje dvije vijesti o izvršenju samoubojstava. Prva vijest nalazi se već na trećoj stranici tjednika, a donosi naslov: „*STRAVIČNO: Troje male djece od 8. 9, 11 godina ostalo bez majke*“, dok se druga vijest nalazi na 9. stranici tjednika pod rubrikom Crna kronika, ali zauzima čitavu stranicu. Nadnaslov i naslov glase: „*TRAGEDIJA: ŽIVOT SI JE ODUZEO 19-GODIŠNJI ANTUN FILIĆ IZ PREDAVCA: Obitelj za sinovu smrt krivi njegovu djevojku.*“

Kroz 2014. godinu Bjelovarski je list objavio ukupno 9 vijesti na temu samoubojstava. Od njih devet, sedam izvještava o počinjenim, jedno o prijetnji samoubojstvom, i jedan pokušaj samoubojstva. Način na koji je Bjelovarski list izvještavao o ovoj temi, nije promijenjen.

8.7. Zastupljenost vijesti o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list kroz 2015. godinu

Posljednja godina istraživanja o zastupljenosti vijestima o samoubojstvima u tjedniku Bjelovarski list, završava 2015. godine. Iznenaduje, obzirom da je tjednik kroz svih 6 prijašnjih godina gotovo svakog siječnja izvještavao o samoubojstvima, što sve do 25. svibnja nema vijesti na tu temu u tjedniku. Prvi naslov na tu temu glasi: „*Zbog spore administracije troje djece ostalo bez oca*“. Sljedeća vijest nalazi se na osmoj stranici rubrike Crna kronika, a potječe od dana 13. srpnja. Vrlo je kratka, a naslov glasi: „*Nasrnuo na oca i majku: Stavio si nož pod grlo i prijetio da će se zaklati*“, čime je vidljivo da se radi o prijetnji samoubojstvom. Kolovoz donosi još jednu vijest na samoj naslovnici tjednika, dana 17.: „*Poginula Lucija Bućan: Nije se mogla nositi s problemima.*“ Dok je 7. rujna objavljena vijest o pokušaju samoubojstva: „*Zdravko pokušao suicid nakon što mu se sin vratio s liječenja i popio otrov.*“

Posljednja vijest u 2015. godini objavljena je 21. rujna. Riječ je o starcu koji je poginuo u naletu vlaka. Naslov glasi: „*Zapalio kuću pa se najvjerojatnije bacio pod vlak.*“

Gotovo sve vijesti na temu samoubojstava u tjedniku kroz 2015. godinu donose fotografije preminulih ili onih koji su pokušali izvršiti suicid. I dalje novinari takvim vijestima daju na značaju, što dokazuje njihova pojava na naslovnicama tjednika.

9. Zaključak

Među brojnim društvenim problemima posebno mjesto zauzima fenomen suicida. Svojom je pojavnošću očito zaokupljao pozornost ljudskog roda u svim razdobljima povijesti. Protuprirodnost samoubilačkog čina i njegova suprotnost urođenom nagonu za preživljavanjem ne prestaje čuditi. Ipak, ovaj je fenomen kroz povijest imao i svojih pristaša. Primjerice, u Japanu se harakiri smatrao poželjnim i čestitim činom, eskimski običaji samoubojstava staraca smatrani su moralnom obavezom, dok bombaši samoubojice i danas smatraju kako je samoubojstvo pozitivno, smatrajući da njime postižu siguran odlazak u raj. Upravo su bombaši samoubojice postali sveprisutan problem današnjice, a obzirom na delikatnost teme, valjalo bi razmisliti o nekim novim istraživanjima.

Čini se da je ljudsko društvo ipak u većini na ovu pojavu gledalo s prezirom. Posebno je takvom pogledu pridonio stav velikih svjetskih religija prema samoubojstvu i samoubojicama. Ovaj je čin okarakteriziran kao grešan, a samoubojice su stoljećima imale čak i posebno mjesto na grobljima. Primjeri iz djela svjetske književnosti koji se bave temom suicida prikazuju ovaj fenomen na pomalo romantičan način, oslikavajući suicid kao čin proizašao iz neostvarene ljubavi.

Prema tome, moglo bi se reći kako suvremeno društvo prema ovom fenomenu ima više razumijevanja. Religijske prakse blaže postupaju prema samoubojicama, psihologija i druge društvene znanosti nastoje s razumijevanjem pristupiti ovom fenomenu, a s posebnom se pozornošću pokušavaju protumačiti i spriječiti samoubilački nagoni u ljudima. Posebnu ulogu u tom procesu ima psihologija kao znanost i psiholozi i psihijatri u direktnom kontaktu s ljudima. Stoga ne čudi da i novinarska struka osobito oprezno nastoji pristupiti ovom fenomenu. Suicid je veliki izazov za novinarstvo jer stavlja na kušnju potrebu za zaštitom privatnosti žrtava i njihovih obitelji dovodeći novinare i urednike u nezahvalnu poziciju zbog njihove primarne zadaće koja je informiranje javnosti. Svjesni ovoga problema, teoretičari novinarstva i novinarski stručnjaci ovaj su problem nastojali „dovesti u red“ etičkim kodeksima, naputcima i zakonskim odredbama. Svi su ti naputci duboko moralni i humani, od novinara se traži osobita opreznost u objavljivanju informacija o suicidu, zabranjuje se objavljivanje takvih vijesti na naslovnica, strogo se kritizira senzacionalistički pristup, brane se slikovni prikazi događaja i osoba, navođenje njihovim imena (osim kod javnih osoba), opisi samog čina i druge mjere opreza. Novinare se navodi da svakako napišu sve zdravstvene teškoće koje suicidalna osoba imala, kao i podatke o tome gdje sve čitatelji koji pomišljaju na suicid mogu potražiti

pomoć. Ovo posljednje posljedica je već u 19. stoljeću otkrivenog *Wertherovog efekta* koji je, čini se, i dalje prisutan. Nažalost, u ljudskoj populaciji saznanje o počinjenom suicidu kod određenog broja ljudi može izazvati želju za istim.

Dostupnost informacija koju su donijeli elektronički mediji intenzivirala je ovu problematiku. Brojnost internetskih portala, dostupnost informacija iz cijelog svijeta, prenošenje vijesti o događajima u drugim zemljama pridonijela je postojanju velikog broja internetskim napisa o počinjenim samoubojstvima. Prikazane informacije u ovom radu pokazuju kako se internetsko izvještavanje o samoubojstvima u mnogim elementima ne pridržava spomenutih etičkih novinarskih smjernica. Čini se da nema pretjerane kontrole, a vjerojatno ni znanja javnosti o tome kako bi se o toj tematici trebalo i smjelo izvještavati. Uredništva se opravdavaju interesom javnosti za takve teme pa nerijetko publika biva bombardirana neprimjerenim fotografijama i informacijama. Valjalo bi istražiti jesu li ovakva neetička izvještavanja o suicidu sankcionirana bilo od strane sudstva, bilo od strane Hrvatskog novinarskog društva.

U ovom kontekstu iznenađujuća su otkrića do kojih se došlo istražujući načine na koje se o suicidu u sedmogodišnjem razdoblju izvještavalo u tjedniku *Bjelovarski list*. Gruba kršenja naputaka koje bi novinari trebali slijediti, doista iznenađuju: vijesti o suicidima često su objavljivane na naslovnim stranicama, u gotovo svim vijestima saznaje se ime i prezime počinitelja i njegove obitelji, opisuju se detalji samoubojstava te gotovo redovito donose fotografije mjesta nesreća, a nerijetko i preminulih osoba. Nameće se pitanje kako je moguće da praksa ovakvog izvješćivanja nije naišla na osude lokalne vlasti i građana, te da tjednik nikada nije sankcioniran. Još više zabrinjava pitanje kako je ovakvo izvješćivanje o fenomenu suicida utjecalo na lokalnu zajednicu. Kako su ova izvješća utjecala na obitelji preminulih. Nameće se zaključak da je takav odnos prema fenomenu suicida moralo stvoriti sliku kako samoubojice i njihove obitelji ne zaslužuju poštovanje, a ni razumijevanje. Ovakav pristup ne može biti dalji od moralnog i visoko etičkog pristupa koji preporuča struka. Potrebno je promisliti o donošenju strogih zakona koji bi branili ovakav pristup. Bez sankcija čini se da, na nekim razinama, svatko radi što želi.

Zaključno možemo reći da je u teoriji pristup fenomenu suicida u tiskanim i elektroničkim medijima prožet izrazitom humanošću i visokim etičkim zahtjevima. Međutim, praksa pokazuje da tome nije tako, osobito na internetu i u tiskanim medijima lokalnog karaktera. Obzirom na ozbiljnost teme i ogroman utjecaj koji mediji nesumnjivo imaju na formirane javnog mnijenja, valjalo bi apelirati na jaču društvenu kontrolu i profesionalizaciju novinarske struke.

U Koprivnici, 02. listopada 2019.

Vlastoručni potpis:

Manja Brykova

Sveučilište
Sjever

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MARIJA BRAJKONČ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PERCEPCIJA SUICIDA KAO DOKUMENTARNOG FENOMENA U TISKANIM I ELEKTRONICKIM MEDIJIMA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Marija Brajkond
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MARIJA BRAJKONČ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PERCEPCIJA SUICIDA KAO DOKUMENTARNOG FENOMENA (upisati naslov) čiji sam autor/ica. U TISKANIM I ELEKTRONICKIM MEDIJIMA

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Marija Brajkond
(vlastoručni potpis)

10. Literatura

KNJIGE

1. Anić, V., *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 2003.
2. Biblija, Stari i Novi zavjet, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.
3. Anić, V., *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1998.
4. Stanić, I., *Samoubojstvo mladih - velika zagonetka*, Medicinska naklada, Zagreb, 1999.
5. Marčinko, D. i suradnici, *Suicidologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2011.
6. Stojanović, J., Vesel, J., Striković, J. N., *Antinomije života o samoubistvu*, Društveno zdravlje, Beograd, 1985.
7. Zima, D., *Ivana Brlić-Mažuranić*, Zavod za znanost o književnosti filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2001.
8. Leksikon stranih pisaca, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
9. Hrvatska enciklopedija, Leksikonski zavod Miroslav Krleža
10. Sexton, A., *Pjesme*, Naklada Bošković, Split, 2015.
11. Shakespeare, W., *Romeo i Julija*, Matica hrvatska, Zagreb, 1950.
12. Goethe, J., W., *Jadi mladog Vertera*, Branko Đonović, Beograd, 1963.
13. Malović, S., Ricchiardi, S., Vilović, G., *Etika novinarstva*, Biblioteka Press, Zagreb, 1998.
14. Malović, S., *Mediji i društvo*, Sveučilišna knjižnica, Zagreb, 2007.
15. Malović, S., Ricchiardi, S., Vilović, G., *Etika novinarstva*, JETiC, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2007.
16. Giles, D., *Psihologija medija*, Clio, Beograd, 2010.

DODATAK

Bjelovarski list, od 2009. do 2015. godine

INTERNETSKE STRANICE

1. [https://www.hrstud.unizg.hr/download/repository/001_Predstavljanje_kolegija_Soc_umianja_i_smrti - Uvodno predavanje.docx](https://www.hrstud.unizg.hr/download/repository/001_Predstavljanje_kolegija_Soc_umianja_i_smrti_-_Uvodno_predavanje.docx) (pristupljeno - 08. svibnja 2019.)
2. <https://franjevci-karlovac.hr/10-bozjih-zapovijedi/> (pristupljeno - 30. srpnja 2019.)
3. <https://repozitorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A1737/datastream/PDF/view> (pristupljeno – 30. srpnja 2019.)
4. https://www.cybermed.hr/clanci/suicidalno_ponasanje (pristupljeno -20. svibnja 2019.)
5. <https://www.24sata.hr/show/tragicna-obitelji-hemingway-pet-clanova-oduzelo-si-je-zivot-522432> (pristupljeno – 02. kolovoza 2019.)
6. <https://www.izrekeicitati.com/kategorije/282-samoubojstvo> (pristupljeno - 20. svibnja 2019.)
7. <https://wol.jw.org/hr/wol/d/r19/lp-c/102001762> (pristupljeno - 09. srpnja 2019.)
8. <https://citajknjigu.com/10-velikih-knjizevnika-koji-su-pocinili-samoubojstvo/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)
9. <https://www.biografija.com/ivana-brlic-mazuranic/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)
10. <https://www.youtube.com/watch?v=IrYlhquz3cA> (pristupljeno - 10. kolovoza 2019.)
11. <https://www.dw.com/hr/sve-traume-i-strahovi-ernesta-hemingwaya/a-15204721> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)
12. <https://www.ocaravanje.com/samoubojstvo-sergeja-jesenjina/> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)
13. <https://100posto.hr/news/odbijao-je-sve-planove-evakuacije-iz-bunkera-a-samo-jedna-vijest-je-prevagnula-u-odluci-da-se-ubije> (pristupljeno – 10. kolovoza 2019.)
14. <https://citajknjigu.com/10-velikih-knjizevnika-koji-su-pocinili-samoubojstvo/> (pristupljeno 10. kolovoza 2019.)
15. <https://www.ocaravanje.com/samoubojstvo-sergeja-jesenjina/> (pristupljeno 13. kolovoza 2019.)

16. <https://www.24sata.hr/show/koristeni-tanjur-kurta-cobaina-prodan-je-za-148-tisuca-kuna-630249> (pristupljeno - 13. kolovoza 2019.)
17. <https://www.ozy.com/flashback/is-this-german-novel-the-deadliest-book-in-history/76099> (pristupljeno – 14. kolovoza 2019.)
18. <https://www.bib.irb.hr/333967> (pristupljeno 14. kolovoza 2019.)
19. <https://hrcak.srce.hr/22855> (pristupljeno – 10. svibnja 2019.)
20. <https://hrcak.srce.hr/20884> (pristupljeno - 10. svibnja 2019.)
21. https://hr.wikipedia.org/wiki/Etika_novinarstva (pristupljeno - 10. svibnja 2019.)
22. <https://www.hnd.hr/o-hnd-u> (pristupljeno - 13. svibnja 2019.)
23. <https://hrcak.srce.hr/20884> (pristupljeno - 14. svibnja 2019.)
24. <https://repositorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg:538/preview> (pristupljeno - 20. svibnja 2019.)
25. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/ocajni-otac-instagram-je-pomogao-mojoj-kceri-da-se-ubije/2058393.aspx> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)
26. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dvije-zene-u-zadru-u-razmaku-od-par-sati-pocinile-samoubojstvo/2054490.aspx> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)
27. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/stravican-zlocin-asistent-na-uglednom-fakultetu-ubio-svoju-trogodisnju-kcer-a-potom-presudio-sebi-policija-pronasla-stravicnu-oprostajnu-poruku/8234939/> (pristupljeno - 22. svibnja 2019.)
28. <https://www.vecernji.hr/showbiz/ovo-je-natjeralo-kraljevsku-bolnicarku-na-suicid-1318379> (pristupljeno -05. svibnja 2019.)
29. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/ocajna-majka-od-tuge-skocila-u-smrt-s-dvoje-djece-bila-je-uvjerena-da-joj-je-muz-poginuo-u-prometnoj-nesreci-a-on-je-zapravo-vlastitu-smrt-lazirao/7953465/> (pristupljeno - 09. srpnja 2019.)
30. <https://www.24sata.hr/news/djevojica-3-prezivjela-sama-cetiri-dana-jela-kruh-i-maslac-589128> (pristupljeno - 10. srpnja 2019.)
31. <https://hrcak.srce.hr/file/56457> (pristupljeno - 30. srpnja 2019.)

11. Popis slika

1. Slika 1: Bjelovarski list, objavljen dana 25. svibnja 2009. godine
2. Slika 2: Bjelovarski list, objavljen dana 10. siječnja 2011. godine
3. Slika 3: Bjelovarski list, objavljen dana 07. veljače 2011. godine
4. Slika 4: Bjelovarski list, objavljen dana 21. ožujka 2011. godine
5. Slika 5: Bjelovarski list, objavljen dana 04. lipnja 2012. godine
6. Slika 6: Bjelovarski list, objavljen dana 05. studenog 2012. godine
7. Slika 7: Bjelovarski list, objavljen dana 24. prosinca 2012. godine
8. Slika 8: Bjelovarski list, objavljen dana 14. siječnja 2013. godine
9. Slika 9: Bjelovarski list, objavljen dana 18. ožujka 2013. godine
10. Slika 10: Bjelovarski list, objavljen dana 02. lipnja 2014. godine